

**UCHWAŁA NR XLVII/439/2022
RADY GMINY CHMIELNO**

z dnia 19 grudnia 2022 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U z 2022 r. poz. 559 ze zm.) oraz art. 16b ust. 1-3 i art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.)

Rada Gminy Chmielno uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Chmielno.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy.

Przewodniczący Rady Gminy

Stanisław Klimowicz

Załącznik
do uchwały Nr XLVII/439/2022
Rady Gminy Chmielno
Z dn. 19.12.2022 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030

Chmielno 2022

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Uwarunkowania prawne Strategii.....	5
2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi.....	7
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Chmielno	15
3.1. Położenie i ludność.....	15
3.2. Lokalna gospodarka i rynek pracy	18
3.3. Pomoc społeczna	21
3.3.1. System pomocy i wsparcia	21
3.3.2. Dominujące problemy w ujęciu pomocy społecznej.....	23
3.4. Edukacja i kultura	26
3.5. Zdrowie i bezpieczeństwo publiczne.....	27
3.6. Aktywność i ekonomia społeczna	27
3.7. Subiektywna ocena jakości życia mieszkańców	30
4. Sytuacja wybranych grup społecznych.....	32
4.1. Rodziny z dziećmi	32
4.2. Osoby i rodziny doświadczające dysfunkcji.....	34
4.3. Osoby niepracujące, ubogie	36
4.4. Osoby z niepełnosprawnościami i długotrwale chorujące.....	39
4.5. Osoby starsze	42
5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	45
6. Cele i kierunki działań.....	49
7. Sposób realizacji Strategii.....	56
7.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej ...	56
7.2. Koordynacja wdrażania Strategii.....	57
7.3. Ramy finansowe	57
7.4. Monitoring Strategii	58
Podsumowanie	59
Spis tabel	60
Spis wykresów	60

Wprowadzenie

Gmina stanowi wspólnotę samorządową utworzoną z mocy prawa przez mieszkańców zamieszkujących określone terytorium. Do jej zadań własnych należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym w zakresie m.in. ładu przestrzennego, ochrony środowiska i przyrody, infrastruktury drogowej, zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, lokalnego transportu zbiorowego, zieleni gminnej, budownictwa mieszkaniowego, targowisk i hal targowych oraz unieszkodliwiania odpadów. Realizacja działań w tych obszarach wymaga ponoszenia nakładów, zwykle dość znacznych, na utrzymanie i rozwój infrastruktury technicznej oraz transportowej.

W sferze obowiązków gminy znajduje się również szereg zadań, zwykle mniej namacalnych i dostrzegalnych na co dzień, jednak równie ważnych dla funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Są to zadania użyteczności publicznej w zakresie pomocy społecznej, wspierania rodziny, polityki prorodzinnej, ochrony zdrowia, edukacji publicznej, bezpieczeństwa i porządku publicznego, współpracy z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi społecznościami, kultury i kultury fizycznej oraz turystyki, a także wspierania i upowszechniania idei samorządowej. Są one *bliżej* ludzi w tym sensie, iż ich realizacja wymaga konkretnych odbiorców – osób i rodzin, które będą chciały albo będą potrzebowały skorzystać ze świadczonych przez gminę usług. Działania te składają się na szerokie znaczenie pojęcia lokalnej polityki społecznej, w świetle którego stanowi ona działalność zmierzającą do poprawy standardów życia wszystkich mieszkańców wspólnoty samorządowej.

W związku z powyższym, założenia, cele i działania lokalnej polityki społecznej nie powinny koncentrować się jedynie na doraźnym bądź długookresowym wspomaganie osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych. Istotne jest natomiast oddziaływanie na mieszkańców w taki sposób, aby minimalizować ryzyko występowania problemów i dysfunkcji przy jednoczesnym maksymalizowaniu zdolności do ich samodzielnego przezwyciężania przez osoby i rodziny. Na takich założeniach opiera się *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030*.

Niniejszy dokument stanowi kierunkową wytyczną dla programów i projektów realizowanych w sferze polityki społecznej przez jednostki organizacyjne samorządu gminy. Strategia może ponadto być „kierunkowskazem” dla lokalnych partnerów, przede wszystkim podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych. Bo choć nie jest aktem prawa miejscowego (nie dotyczy sfery praw i obowiązków grupy mieszkańców bądź podmiotów gospodarczych), lecz aktem kierownictwa wewnętrznego, to jednak może być stosowana również przez organizacje i osoby działające niezależnie od samorządu gminy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030 składa się z dwóch zasadniczych części. Za podstawę planowania strategicznego przyjęto diagnozę, która posłużyła identyfikacji i opisowi zjawisk społecznych oraz opracowaniu wniosków i wskazówek, które pozwoliły zaplanować cele i kierunki działań. Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej uwzględnia czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak

i dynamicznym, opisującym obserwowalne tendencje przynajmniej na przestrzeni ostatnich 3-5 lat, a w niektórych przypadkach nawet dłuższym, aby uwypuklić zachodzące procesy.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej Gminy Chmielno, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Ocenę Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania sporządzane przez gminę, sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie, raporty o stanie Gminy, a także inne informacje dostępne m.in. na stronach internetowych. Przy opracowaniu diagnozy, przyjęto zasadę posługiwania się najbardziej aktualnymi danymi rocznymi, aby zapewnić ich porównywalność na przestrzeni całego okresu analizy.

Część wdrożeniowa Strategii zawiera wizję projektowanych zmian oraz katalog niezbędnych kierunków działań, wypracowane na podstawie diagnozy sytuacji społecznej gminy, z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań prawnych i programowych. Określone w niej zostały również ramy formalno-prawne procesu realizacji Strategii, (w tym założenia organizacyjne), metody i narzędzia monitoringu, usługi i zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej oraz główne źródła finansowania działań.

1. Uwarunkowania prawne Strategii

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 17 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2021 poz. 2268 ze zm.), zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. W jego ramach należy szczególnie uwzględnić programy pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- 1) diagnoza sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych
- 2) prognoza zmian w okresie objętym strategią,
- 3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Ponadto, zgodnie z art. 16b pkt 4 strategia opracowana przez gminę określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić w szczególności następujące:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2022 poz. 559 ze zm.);
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2022 poz. 447 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 poz. 1249);
- Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. 2019 poz. 1818);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz.U. 2021 poz. 1119 ze zm.);
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2050 ze zm.);
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. 2020 poz. 685 ze zm.);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1327 ze zm.);

- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. 2020 poz. 176 ze zm.);
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. 2022 poz. 690 ze zm.);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 573 ze zm.);
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. 2022 poz. 615 ze zm.);
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. 2021 poz. 2021 ze zm.);
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1205);
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. 2022 poz. 1577);
- Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (t.j. Dz. U. 2020 poz. 1329).

Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych odbywa się na podstawie przepisów wskazanych wyżej ustaw, a także szeregu innych, których tu nie wymieniono, a które regulują obowiązki organów gminy, sposób realizacji zadań własnych, jak również określają katalog dostępnych narzędzi.

2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi

Uwarunkowania programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli.

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 została przyjęta w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowi ona plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo, mając na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Europejski Zielony Ład

Strategia w sprawie *Europejskiego Zielonego Ładu* została przyjęta w grudniu 2019 roku przez Komisję Europejską¹. To nowe podejście zakłada przekształcenie Europy do 2050 roku w neutralne klimatycznie, sprawiedliwe i dostatnie społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, w której „wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych”. Rok później unijni przywódcy zaaprobowali nowy wiążący cel polityki klimatycznej, zakładający ograniczenie do 2030 roku unijnych emisji netto gazów cieplarnianych o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z roku 1990. Ten nowy, ambitny cel będzie musiał znaleźć odzwierciedlenie w działaniach z dziedziny środowiska, energetyki, transportu, przemysłu, budownictwa, rolnictwa i szeregu innych. W związku z tym, na szczeblu unijnym przyjmowane są dokumenty doprecyzowujące ramy instytucjonalne, prawne i finansowe EZŁ, w tym m.in.: Mechanizm sprawiedliwej transformacji – wprowadzany, aby finansowo i technicznie wesprzeć regiony, które w

¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Europejski Zielony Ład*, Bruksela, dnia 11.12.2019, COM(2019) 640 final.

największym stopniu ucierpią w wyniku przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną. Zakłada on m.in. poszerzenie możliwości zatrudnienia i zmiany kwalifikacji, zwiększanie energooszczędności mieszkań i zwalczanie ubóstwa energetycznego, uatrakcyjnianie dla inwestorów przejścia na technologie niskoemisyjne, zapewnianie wsparcia finansowego i inwestowanie w badania i innowacje, inwestowanie w nowe zielone miejsca pracy, zrównoważony transport publiczny, łączność cyfrową i ekologiczną infrastrukturę energetyczną.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków, przy czym jakość życia jest tu rozumiana kompleksowo jako dobrostan w różnych obszarach życia: długości życia w ogóle, długości życia w zdrowiu, większej satysfakcji z wykonywania pracy, lepszych warunków łączenia kariery zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym, sprawnej sieci bezpieczeństwa socjalnego nastawionej na pomoc, której celem jest zwiększenie szans na aktywność społeczną i zawodową i dbałość o przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia, dostępności dóbr i usług publicznych bez względu na status rodzinny i miejsce zamieszkania, otwartych warunków uczestnictwa w życiu publicznym, bezpieczeństwa dochodów na starość, środowiskowego poczucia równowagi w odniesieniu do warunków krajobrazowych, naturalnego stanu otoczenia oraz żywności, udziału w kulturze (co jest ważne dla prorozwojowego potencjału kreatywności), poczucia satysfakcji z życia.

Osiągnięcie wskazanego celu będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Dokument ten został przyjęty w 2017 roku przez Radę Ministrów jako aktualizacja *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Określa on podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, czyli rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Główny cel Strategii stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 stanowi podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Przewidziano w niej rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w

szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych). Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji, które otrzymają szczególne wsparcie (są to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

**Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030
(z perspektywą do 2035 r.)**

Strategia Rozwoju Usług Społecznych została przyjęta w dniu 7 czerwca 2022 roku przez Radę Ministrów. Jej głównym celem jest deinstytucjonalizacja, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Wśród najważniejszych założeń tego dokumentu można wskazać:

- zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,
- zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
- stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

**Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.
Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030**

Dokument został przyjęty w dniu 13 września 2021 roku przez Radę Ministrów. Priorytety w nim określone koncentrują się na zagadnieniach takich jak przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży; przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu; usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; wspieranie osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej; a także wspieranie integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz wsparcie integracji na rynku pracy.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej

Cel główny programu brzmi „Do roku 2023 podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostawcami usług użyteczności publicznej i realizatorami zadań z zakresu rozwoju lokalnego”. Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

- 1) Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych użyteczności publicznej oraz zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego.
- 2) Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 3) Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej na rynku.
- 4) Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej i solidarnej.

W świetle KPRES uwolnienie potencjału sektora ekonomii społecznej i solidarnej wymaga podjęcia skoordynowanych działań, dzięki którym rozwijać się będą cechy podmiotów działających w sektorze, takie jak zdolność do aktywizacji i reintegracji traktowanych podmiotowo osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; koncentracja na potrzebach społeczności lokalnych oraz bazowanie na ich zasobach; działania na rzecz dobra wspólnego przez m.in. realizację zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego; a także samodzielność, samopomoc i samowystarczalność. Aspekty te są ważne i w związku z tym niejednokrotnie przywoływane również w strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Program rządowy Dostępność Plus 2018-2025

Program został ustanowiony Uchwałą nr 102/2018 Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2018 roku. Jego główny cel stanowi poprawa dostępności przestrzeni publicznej, produktów i usług w głównych obszarach wsparcia takich jak architektura, transport, edukacja, służba zdrowia, cyfryzacja i usługi. Dostępność dotyczy w szczególności osób na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się; osób niewidomych i słabo widzących, osób głuchych i słabo słyszących, osób głuchoniewidomych, osób z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, osób starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, osób z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osób mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego) oraz osób o nietypowym wzroście (w tym również dzieci).

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność

10

Dokument przyjęty Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 roku. Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnymi osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnymi osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgniarskich, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnymi osób starszych przez instytucje publiczne.

Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030

Głównym celem Strategii, przyjętej w dniu 16 lutego 2021 roku przez Radę Ministrów, jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dokument składa się z ośmiu priorytetów, takich jak niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, budowanie świadomości oraz koordynacja. W ich ramach planowane są takie działania jak np. zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego udziału w życiu społecznym, publicznym i politycznym, przeprowadzenie procesu deinstytucjonalizacji, wczesna pomoc, edukacja włączająca, aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami, modyfikacja i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, zapobieganie powstawaniu i pogłębianiu się niepełnosprawności, dostęp do usług zdrowotnych oraz zwiększenie efektywności procesu leczenia, profilaktyka i leczenie w obszarze zdrowia psychicznego oraz środowiskowy system wsparcia osób z problemami zdrowia psychicznego i inne.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Na szczeblu wojewódzkim głównym dokumentem strategicznym jest *Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*, której projekt został przyjęty przez Zarząd Województwa Pomorskiego Uchwałą nr 107/221/21 z dnia 4 lutego 2021 r. W świetle zawartej w niej wizji, Województwie Pomorskie w 2030 roku to region dobrobytu, czysty, otwarty, spójny, innowacyjny oraz rozwijający się w sposób trwały. Cele strategiczne i przyporządkowane im cele operacyjne są następujące:

1. Trwałe bezpieczeństwo

- 1.1. Bezpieczeństwo środowiskowe
- 1.2. Bezpieczeństwo energetyczne
- 1.3. Bezpieczeństwo zdrowotne
- 1.4. Bezpieczeństwo cyfrowe

2. Otwarta wspólnota regionalna

- 2.1. Fundamenty edukacji
- 2.2. Wrażliwość społeczna
- 2.3. Kapitał społeczny
- 2.4. Mobilność

3. Odporna gospodarka

- 3.1. Pozycja konkurencyjna
- 3.2. Rynek pracy
- 3.3. Oferta turystyczna i czasu wolnego
- 3.4. Integracja z globalnym systemem transportowym

Wskazany wyżej dokument zawiera w sobie strategię polityki społecznej województwa pomorskiego, która stanowi jego integralną część i od 2021 roku nie będzie opracowywana odrębnie. Z tego względu warto przytoczyć główne działania określone w SRWP 2030, które będą realizowane na terenie województwa, a które uwzględnia również Strategia na poziomie gminnym. Są to m.in.: rozwój usług społecznych (w tym kadry i infrastruktury), w szczególności w formule zdeinstytucjonalizowanej; likwidacja barier instytucjonalnych i fizycznych w dostępie do wszystkich usług publicznych; aktywizacja i integracja społeczna i zawodowa grup wymagających szczególnego wsparcia, przede wszystkim osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i ich opiekunów, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, kobiet, dzieci i młodzieży, realizacja programów w zakresie: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami, rozwoju ekonomii społecznej, współpracy z NGO, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przeciwdziałania narkomanii oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Na szczeblu gminnym istotne jest uwzględnienie zapisów powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Kartuskim na lata 2021-2027* wskazuje na konieczność realizacji pięciu celów strategicznych oraz w ich ramach celów operacyjnych. Są to następujące:

1) Systematyczne wspieranie rodziny i rozwój systemu pieczy zastępczej.

- Wprowadzanie nowych usług społecznych odpowiadających na zidentyfikowane potrzeby rodzin.
- Stałe doskonalenie systemu pieczy zastępczej w powiecie kartuskim.
- Zapewnienie dzieciom z terenu powiatu kartuskiego prawidłowego wychowania w rodzinie biologicznej lub miejsca w pieczy zastępczej.
- Podniesienie poziomu usług świadczonych na rzecz osób opuszczających pieczę zastępczą.
- Stałe wzmacnianie i profesjonalizacja kadr pracujących z rodziną i kadr pracujących w pieczy zastępczej.

2) Polityka senioralna odpowiedzią na potrzeby i wyzwania seniorów.

- Rozwój innowacyjnych usług społecznych adresowanych do seniorów tworzących warunki do ich aktywności społecznej.
- Kształtowanie pozytywnego wizerunku aktywnego starzenia się.
- Zapewnienie efektywniejszego wsparcia dla seniorów i poprawa jakości ich życia.
- Rozwój systemu wsparcia i opieki dla seniorów zależnych.

3) Wyrównywanie szans osobom z niepełnosprawnościami.

- Poprawa dostępu do usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami.
- Przygotowywanie osób z niepełnosprawnościami do pełnienia ról społecznych.
- Wzmacnianie działań na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami.
- Wspieranie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnościami.
- Kształtowanie świadomości społecznej dotyczącej praw i wizerunku osób z niepełnosprawnościami.

4) Obserwacja i reagowanie na zagrożenia i nowe zjawiska społeczne.

- Profilaktyka zagrożeń i nowych zjawisk społecznych.
- Przewidywanie konsekwencji pojawiających się nowych zjawisk i zagrożeń społecznych i uwzględnianie ich w bieżących planach działań.
- Organizowanie interwencji kryzysowej.
- Współpraca międzyinstytucjonalna dobrą praktyką przy reagowaniu na zjawiska społeczne.
- Skuteczna i trwała integracja imigrantów.

5) Stały rozwój wszelkich form aktywności zawodowej dla różnych grup społecznych.

- Zwiększenie działań na rzecz kształcenia zgodnie z potrzebami rynku pracy w powiecie kartuskim.
- Wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy.
- Zwiększenie dostępności do rynku pracy i szans na zatrudnienie dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Rozwój lokalnej przedsiębiorczości oraz samozatrudnienia.
- Wspieranie rozwoju i wzrost znaczenia ekonomii społecznej.

Strategia Rozwoju Gminy Chmielno na lata 2023-2030

Strategia Rozwoju Gminy Chmielno na lata 2022-2030 została przyjęta Uchwałą XLIV/409/2022 Rady Gminy Chmielno z dnia 28 września 2022 r. Wyznaczono w niej do realizacji trzy cele:

1. Poprawa jakości życia oraz aktywizacja lokalnej społeczności.
2. Wykorzystanie potencjału gospodarczego gminy oraz poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej.
3. Poprawa dostępu do infrastruktury oraz ochrona środowiska naturalnego.

Z punktu widzenia rozwoju społecznego szczególnie trzeba zwrócić uwagę cel 1., w ramach którego sformułowane następujące cele operacyjne:

- 1.1. Poprawa dostępu do oferty ochrony zdrowia i pomocy społecznej.
- 1.2. Poprawa jakości i dostępności do edukacji oraz wychowania przedszkolnego.
- 1.3. Aktywizacja i integracja mieszkańców w oparciu o kulturę, rekreację i ofertę spędzania wolnego czasu.
- 1.4. Podnoszenie kompetencji mieszkańców gminy.

3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Chmielno

3.1. Położenie i ludność

Gmina Chmielno jest gminą wiejską, położoną w województwie pomorskim, w powiecie kartuskim. Graniczy z gminą miejsko-wiejską Kartuzy oraz z gminami wiejskimi: Stężyca i Sierakowice. Geograficznie znajduje się w granicach Kaszubskiego Parku Krajobrazowego. Pod względem komunikacyjnym, Chmielno położone jest w odległości 9 km od Kartuz – stolicy powiatu oraz 42 km od Gdańska – stolicy województwa.

Pod względem administracyjnym gmina obejmuje 10 sołectw: Borzestowska Huta, Borzestowo, Chmielno, Cieszenie, Garcz, Kożyczkowo, Miechucino, Przewóz, Reskowo, Zawory. Do największych należy Chmielno, będące siedzibą władz samorządowych, które w grudniu 2021 roku zamieszkiwane było przez 1 836 mieszkańców, tj. 23,1% mieszkańców gminy, a następnie Miechucino (1 672 osoby; 21,0%) oraz Garcz (1 072 osoby; 13,5%). W pozostałych miejscowościach mieszkało w tym czasie po mniej niż 700 osób. Gęstość zaludnienia gminy jest wysoka. W 2021 roku wynosiła 101 osób na 1 km², podczas gdy w województwie było to 128 osób na km², a w powiecie kartuskim 129 osób.

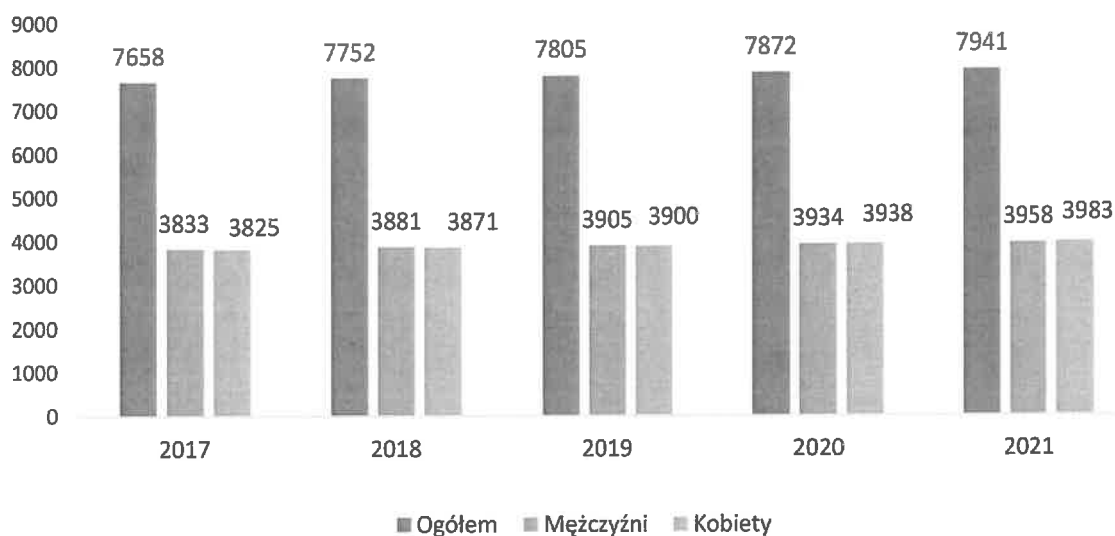
Tabela 1. Mieszkańcy Gminy Chmielno według sołectw (31.12.2021)

Sołectwo	Liczba mieszkańców	%
Borzestowska Huta	325	4,1%
Borzestowo	681	8,6%
Chmielno	1836	23,1%
Cieszenie	469	5,9%
Garcz	1072	13,5%
Kożyczkowo	563	7,1%
Miechucino	1672	21,0%
Przewóz	472	5,9%
Reskowo	404	5,1%
Zawory	468	5,9%
Razem	7962	100,0%

ŹRÓDŁO: RAPORT O STANIE GMINY CHMIELNO ZA 2021 ROK.

W świetle danych Rejestru Mieszkańców w końcu 2021 roku Gminę Chmielno zamieszkiwało 7 962 mieszkańców. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują natomiast, że w grudniu 2021 roku gminę zamieszkiwało 7 941 osób, w tym 3 958 mężczyzn (49,7%) oraz 3 983 kobiety (50,3%). Liczba ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gminy w ostatnich latach systematycznie rosła. W porównaniu do 2017 roku zwiększyła się o 283 osoby, tj. o 3,7%, natomiast w odniesieniu do 2020 roku wzrosła o 69 osób, tj. o 0,9%.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Chmielno w latach 2017-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Jednym z czynników, które mają wpływ na tempo i wielkość zmian liczby ludności jest przyrost naturalny, stanowiący różnicę między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danym okresie. W 2021 roku w wyniku ruchu naturalnego nastąpił wzrost liczby ludności – o 41 osób, ponieważ liczba urodzeń ukształtowała się na poziomie 106, a liczba zgonów ogółem wyniosła 65. Warto zauważyć, że w perspektywie lat 2017-2021 przyrost naturalny przyjmował corocznie wartości dodatnie, jednak w tym czasie zmniejszyła się liczba urodzeń – o 29, tj. o 21,5%, a wzrosła liczba zgonów – o 9, czyli o 16,1%.

Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Chmielno w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
Urodzenia żywe	135	120	132	112	106
Zgony ogółem	56	61	61	70	65
Przyrost naturalny	79	59	71	42	41

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Wpływ na kształtowanie się liczby ludności gminy mają również migracje. W badanym okresie saldo migracji wewnętrznych wykazywało zarówno wartości ujemne, jak i wartości dodatnie, natomiast saldo migracji zagranicznych kształtowało się na poziomie dodatnim, z wyjątkiem roku 2017, w którym wyniosło -1. W 2021 roku o 37 osób więcej osób zameldowało się w gminie niż się z niej wymeldowało. Saldo migracji przyjęło wartości ujemne w latach 2019-2020, odpowiednio -20 i -5, natomiast we wcześniejszych latach było dodatnie, sięgając 47 osób w 2017 roku.

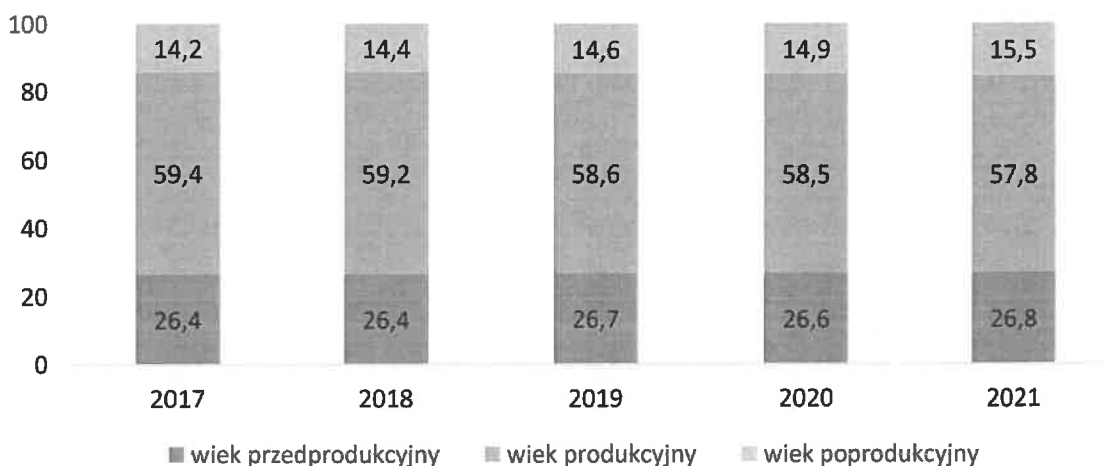
Tabela 3. Migracje na pobyt stały w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
zameldowania w ruchu wewnętrznym	99	81	72	65	92
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	51	57	93	71	60
saldo migracji wewnętrznych	48	24	-21	-6	32
zameldowania z zagranicy	0	7	1	1	5
wymeldowania za granicę	1	0	0	0	0
saldo migracji zagranicznych	-1	7	1	1	5
saldo migracji ogółem	47	31	-20	-5	37

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W ostatnich dziesięcioleciach w Polsce, podobnie jak w innych krajach rozwiniętych, coraz silniej zaznacza się zjawisko *starzenia się społeczeństwa*. I choć starzenie się i starość są wpisane w cykl życia ludzkiego, to jednak rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość powodują, że społeczeństwo starzeje się intensywniej niż kiedyś. Oznacza to, że w jego strukturze coraz większy odsetek stanowią ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe mają coraz mniejszy udział. Zjawisko *starzenia się* cechuje również społeczeństwo Gminy Chmielno, aczkolwiek jego rozmiary są znacznie mniejsze niż w innych społecznościach.

Wykres 2. Mieszkańcy Gminy Chmielno według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2021 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W okresie od 2017 do 2021 roku w gminie można było zaobserwować:

- wzrost odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia z 26,4% w pierwszym roku analizy do 26,8% w ostatnim;
- spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 59,4% do 57,8%;
- wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 14,2% do 15,5%.

Powyższe dane wskazują na to, że sytuacja demograficzna gminy jest dość dobra. Społeczeństwo wykazuje cechy starzenia się, jednak nie jest to proces zaawansowany, natomiast odsetek osób w wieku poprodukcyjnym kształtujący się na poziomie 15,5% nie jest bardzo wysoki. Należy jednak prognozować intensyfikację zjawiska starzenia się społeczeństwa, na co wskazuje m.in. dynamika wzrostu odsetka osób w wieku emerytalnym. W perspektywie lat 2017-2021 wzrósł o 1,3 punktu, z czego wzrost o 0,6 punktu odnotowano w latach 2020-2021. Warto również zwrócić uwagę na sposób kształtowania się wskaźników obciążenia demograficznego.

Tabela 4. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Chmielno w latach 2017-2021

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	68,4	68,9	70,5	70,9	73,2
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	53,7	54,4	54,8	56,2	57,8
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	23,9	24,3	25,0	25,5	26,8
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	11,7	11,8	12,1	12,3	12,9

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W 2021 roku na każde 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Chmielno przypadało 57,8 osób w wieku poprodukcyjnym, co oznacza zwiększenie się tego wskaźnika w porównaniu do 2017 roku o 4,1 punktu. Wzrost, choć w mniejszym stopniu, nastąpił również w przypadku wskaźnika liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym – z 23,9 w 2017 roku do 26,8 w 2021 roku. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem w analizowanym okresie zwiększył się o 1,2 punktu. Wszystkie omówione wskaźniki w latach 2017-2021 wykazywały tendencję rosnącą, aczkolwiek tempo wzrostu jest niewielkie.

3.2. Lokalna gospodarka i rynek pracy

Istotne dla diagnozy sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy jest scharakteryzowanie lokalnej gospodarki. Tworzona jest ona przez system składający się z powiązanych ze sobą podmiotów – firm, instytucji publicznych oraz gospodarstw domowych, które spełniają odmienne funkcje oraz dążą do osiągnięcia określonych celów. Jej specyfika i kondycja uwarunkowane są wieloma czynnikami, w tym m.in. społecznymi, geograficznymi, historycznymi, prawnymi oraz instytucjonalnymi, a jednocześnie w sposób bezpośredni lub pośredni przekładają się na jakość życia mieszkańców danego terytorium.

Na koniec 2021 roku w rejestrze REGON figurowały 872 podmioty gospodarki narodowej z terenu Gminy Chmielno, co oznacza, że ich liczba wzrosła w porównaniu do 2019 roku o 68, tj. o 8,5%. Nasylenie podmiotami gospodarczymi w gminie kształtuje się na średnim poziomie. Na każdy 1 000 ludności w 2021 roku przypadało tu 110 podmiotów, natomiast na każdy 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym – 190,1 podmiotów. Wskaźniki te kształtowały się więc

na niższym poziomie niż w całym powiecie, gdzie wynosiły odpowiednio 126 i 213,1 podmiotów. Również niższe nasycenie dotyczy osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2021 roku na 1 000 mieszkańców gminy przypadają tu 93 takie osoby, natomiast na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 16,18 osób prowadzących działalność gospodarczą. Wskaźniki te w powiecie kształtowały się na poziomie 102 i 17,28.

Tabela 5. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Chmielno w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Podmioty wpisane do REGON na 1 000 ludności	103	106	110
Podmioty na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	175,7	181,3	190,1
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 ludności	88	90	93
Osoby fiz. prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	14,94	15,44	16,18

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

W strukturze podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Chmielno przeważają podmioty sektora prywatnego, stanowiące 97,5% wszystkich podmiotów, podczas gdy sektor publiczny to jedynie 2,5%. Dominują wśród nich osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (85,1% ogółu).

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Chmielno w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
0-9	783	813	850
10-49	19	20	20
50-249	2	2	2
250-999	0	0	0
Razem	804	835	872

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Pod względem wielkości, w gminie przeważają podmioty zatrudniające do 9 osób – w 2021 roku stanowiły one 97,5% ogółu, w dalszej kolejności są podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób (2,3%). W 2021 roku dwa podmioty liczyły od 50 do 249 pracowników (0,2%).

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, na terenie gminy dominują podmioty funkcjonujące w sekcjach: F – *Budownictwo* (261; 29,9%), G – *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle* (141; 16,2%) oraz C – *Przetwórstwo przemysłowe* (108; 12,4%).

O charakterze gminy decydują dwie sfery działalności gospodarczej – rolnictwo i turystyka. Ponad 63% jej powierzchni stanowią użytki rolne, wśród których 46,3% to grunty orne. W 2021 roku na terenie gminy funkcjonowały 704 indywidualne gospodarstwa rolne, spośród których najwięcej było gospodarstw o powierzchni do 5 hektarów, które w liczbie 373 stanowiły 53,0% ogółu. Nieco ponad jedną piątą stanowiły gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 hektarów

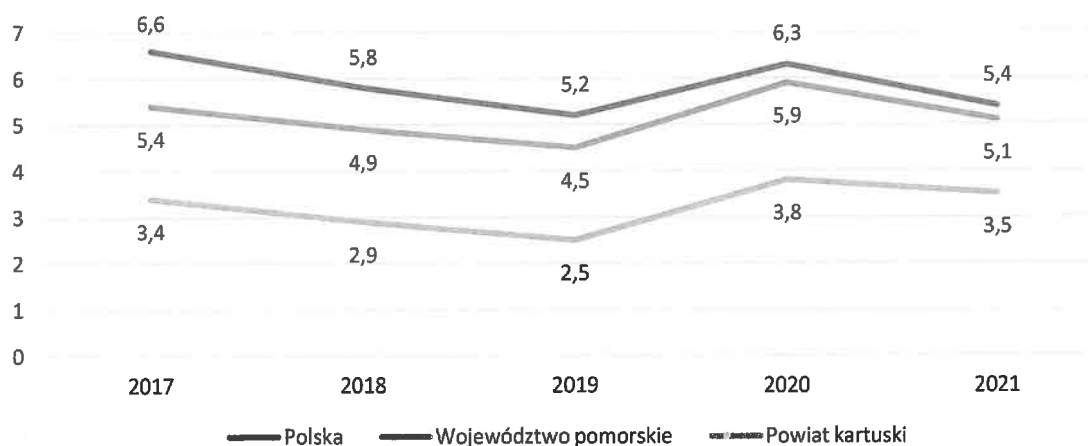
(144; 20,5%). W dalszej kolejności należy wskazać gospodarstwa od 10 do 15 hektarów (106; 15,1%) oraz powyżej 15 hektarów (81; 11,5%).

Gmina charakteryzuje się dość dużym potencjałem rozwoju turystyki, na co wpływ mają w szczególności takie czynniki jak położenie geograficzne oraz nieskażone środowisko naturalne. W świetle danych GUS, na terenie gminy w lipcu 2021 roku funkcjonowało siedem turystycznych obiektów noclegowych², dysponujących łącznie 280 miejscami. Wśród nich były 4 obiekty całoroczne z 102 miejscami noclegowymi. Statystyka nie obejmuje gospodarstw agroturystycznych, kwater prywatnych czy pokoi gościnnych z uwagi na mniejszą niż 10 liczbę miejsc noclegowych.

O sytuacji społeczno-ekonomicznej może świadczyć wysokość stopy bezrobocia oraz jej relacja w stosunku do wartości krajowych i wojewódzkich. Obrazuje ona procentowy stosunek liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo. Ze względu na to, że stopa bezrobocia nie jest wyliczana na poziomie gminy, zaprezentowano dane dotyczące całego powiatu kartuskiego.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie kartuskim w grudniu 2021 roku wynosiła 3,5%, co oznacza, iż była niższa od stopy wojewódzkiej o 1,6 punktu procentowego, natomiast od stopy krajowej – o 1,9 punktu. W latach 2017-2019 wykazywała tendencję spadkową z poziomu 3,4% do 2,5%, natomiast 2020 rok to okres ponownego wzrostu. Stanowi to odzwierciedlenie tendencji krajowej, charakteryzującej się w ostatnich latach znacznym i systematycznym spadkiem bezrobocia rejestrowanego. Rok 2020, z uwagi na epidemię Covid-19 przyniósł zmiany na rynku pracy i wzrost wskaźników bezrobocia rejestrowanego, natomiast w 2021 roku odnotowano ponowny ich spadek.

Wykres 3. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie pomorskim i powiecie kartuskim w latach 2017-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

² W statystykach GUS do obiektów noclegowych zalicza się hotele, motele, pensjonaty, inne obiekty hotelowe, domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, pola biwakowe, kempingi, obiekty do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, zakłady uzdrowiskowe i inne. Statystyki te obejmują obiekty posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych.

Warto pamiętać, że bezrobotni zarejestrowani w PUP to jedynie część osób, które nie posiadają zatrudnienia, natomiast pozostałe nie rejestrują się m.in. ze względu na brak motywacji a nawet niechęć do podjęcia pracy lub innych oferowanych przez urząd form aktywizacji zawodowej, a także ze względu na pracę w *szarej strefie*.

3.3. Pomoc społeczna

3.3.1. System pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej to między innymi na samorządzie gminy spoczywa obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej wobec jej mieszkańców. W świetle art. 15 tejże ustawy, pomoc społeczna polega przede wszystkim na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń,
- 2) pracy socjalnej,
- 3) prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej,
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Jednostką wykonującą zadania gminy w zakresie pomocy społecznej i wspierania rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chmielnie. Realizuje on zarówno ustawowe zadania w zakresie pracy z osobami i rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej oraz zadania dodatkowe, uzupełniające wachlarz usług świadczonych w ramach pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych. Na przestrzeni lat w Gminie Chmielno stworzono system wsparcia zapewniający kompleksową ofertę dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W strukturze GOPS działa Gminny Ośrodek Opiekuńczy im. Ks. Józefa Szotowskiego w Chmielnie (GOO), zapewniający od 30 lat mieszkania chronione osobom, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki. GOO zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną.

W strukturze GOPS funkcjonują również mieszkania chronione wspierane, mieszkania chronione treningowe i mieszkanie wytchnieniowe. Przez lata działalności ośrodka rozwinęły się usługi opiekuńcze zwykłe oraz specjalistyczne, usługi asystenta osobistego osoby niepełnoprawnej oraz opieka wytchnieniowa w miejscu zamieszkania, jak również opieka wytchnieniowa z możliwością urlopowania osoby zależnej w mieszkaniu wytchnieniowym, przystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W Chmielnie funkcjonuje również Środowiskowy Dom Samopomocy, który jest placówką dziennego pobytu dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, chorych psychicznie i wykazujących przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych. Otwarcie ośrodka nastąpiło 1997 roku i początkowo funkcjonował on w strukturach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej a od kwietnia 2019 roku stanowi samodzielną jednostkę. Celem ŚDS jest

zapewnienie szeroko rozumianej opieki, umożliwienie wszechstronnego rozwoju na miarę indywidualnych możliwości i potrzeb oraz przygotowanie do codziennego życia, tak aby osoby te były zaradne i mogły uczestniczyć w życiu społecznym. W zajęciach prowadzonych przez ŚDS stosowane są różnorodne formy rehabilitacji, takie jak trening funkcjonowania w codziennym życiu, trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów, trening umiejętnego spędzania czasu wolnego, trening przyrodniczy, zajęcia ruchowe, dźwiękowe, plastyczne, teatralne, stolarskie oraz poradnictwo psychologiczne i praca socjalna. W obszarze pomocy i wsparcia w gminie działają również Warsztaty Terapii Zajęciowej w Chmielnie, będące placówką dziennego pobytu, przeznaczoną dla osób z niepełnosprawnościami – mieszkańców gminy Chmielno oraz powiatu kartuskiego. Głównym zadaniem WTZ jest rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych. Podejmowane działania mają na celu przygotowanie ich do samodzielnego pełnienia ról społecznych, a także podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy. W warsztatach działają pracownie: gospodarstwa domowego, komputerowa, witrażu, technik różnych, stolarska, rękodzieła artystycznego.

Zadania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej w gminie realizowane są poprzez Centrum Integracji Społecznej. Od 15 lat w CIS odbywają się warsztaty z doradcą zawodowym, szkolenia podnoszące kompetencje i umiejętności, indywidualne kursy zawodowe dające kwalifikacje do wykonywania zawodu oraz zajęcia praktyczne u pracodawcy. Działania te realizowane są w ramach projektów z zakresu aktywizacji i integracji społeczno-zawodowej dofinansowanych ze środków unijnych oraz porozumień o współpracy z Gminą Sierakowice i Gminą Kartuzy oraz dofinansowania zadań współrealizowanych z Gminą Chmielno – GOPS.

Ponadto w Gminie Chmielno podejmowane są także inne działania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Od dwudziestu lat GOPS organizuje „Jarmark Folklorystyczny i Wojewódzki Przegląd Twórczości Kulturowej Domów Pomocy Społecznej i Środowiskowych Domów Samopomocy”, który co roku gromadzi około 400 osób z niepełnosprawnościami z całego Województwa Pomorskiego. Głównym założeniem imprezy jest aktywizacja oraz integracja osób niepełnosprawnych oraz przegląd dorobku kulturalnego placówek i ich uczestników.

Na przestrzeni lat rozwinęła się również oferta wsparcia na rzecz seniorów. Na terenie Gminy Chmielno działają dwa ośrodki wsparcia: Klub Seniora w Garczu oraz Klub Seniora w Miechucinie. W ramach działalności placówek prowadzi się wymianę międzypokoleniową oraz działania wolontarystyczne podejmowane przez seniorów na rzecz lokalnej społeczności. Ponadto w klubach odbywają się różnego rodzaju warsztaty, prelekcje, wyjazdy, wycieczki oraz spotkania integracyjne.

Ponadto Gmina Chmielno od ponad 30 lat organizuje cykliczne spotkania dla osób starszych, w tym osób niepełnosprawnych. W ostatnich latach spotkania odbywają się na terenie większych sołectw w Gminie Chmielno. W ich organizację zaangażowana jest również społeczność lokalna, w tym parafie, sołtysi oraz placówki oświatowe. Spotkania integrują

seniorów oraz przeciwdziałają ich osamotnieniu. Od kilku lat seniorzy mają także zapewniony dostęp do usług teleopieki.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej od lat realizuje projekty socjalne zapewniające dodatkowe wsparcie dla mieszkańców Gminy Chmielno. W 2021 roku realizowano m.in. Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa. W partnerstwie z Powiatem Kartuskim ośrodek realizował projekty: „Aktywizacja społeczno-zawodowa II mieszkańców Powiatu Kartuskiego dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym” oraz „Zintegrowany system usług społecznych Powiatu Kartuskiego – POKOLENIA”.

Ponadto w ramach Gminnego Ośrodka pomocy Społecznej funkcjonuje Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień i Przemocy w Rodzinie, zapewniający mieszkańcom gminy dostęp do specjalistycznego poradnictwa.

3.3.2. Dominujące problemy w ujęciu pomocy społecznej

W latach 2019-2021 w Gminie Chmielno liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia finansowego zmniejszyła się. Było to spowodowane z jednej strony usamodzielnianiem się podopiecznych i ich odchodzeniem z systemu pomocy społecznej dzięki np. podjęciu zatrudnienia lub otrzymaniu świadczeń emerytalno-rentowych, a z drugiej strony – zmianą dochodów osób i rodzin, wyptywającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego, ze względu np. na otrzymanie wynagrodzenia za pracę. Ważne jest tu również świadczenie wychowawcze Rodzina 500+, które wpływa na poprawę sytuacji finansowej rodzin. W związku z powyższym zaobserwować można zmieniający się profil klienta pomocy społecznej oraz idące za tym potrzeby. Pojawia się wiele wyzwań związanych z uzależnieniami, przemocą, zaburzeniami psychicznymi oraz niewydolnością opiekuńczo - wychowawczą. Problemy te wymagają dużego zaangażowania w pracę z rodziną min. w formie intensywnej pracy socjalnej, asystentury rodziny czy prowadzenia odpowiednich procedur, co nie wymaga wydania decyzji administracyjnej.

W 2021 roku decyzją administracyjną przyznano świadczenie z pomocy społecznej 155 osobom ze 121 rodzin, w których funkcjonowało 309 osób. W porównaniu do 2019 roku liczba osób, które otrzymały świadczenia spadła o 108 (o 41,1%), liczba rodzin zmniejszyła się o 51 (o 29,7%), natomiast liczba osób w rodzinach o 212 (o 40,7%).

Tabela 7. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Chmielno w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	263	153	155
- świadczenia pieniężne	134	67	83
- świadczenia niepieniężne	129	86	72
Liczba rodzin	172	153	121
Liczba osób w rodzinach	521	302	309

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Świadczenia przyznawane z pomocy społecznej mogą mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. Do pierwszej kategorii zalicza się zasiłki: stały, okresowy i celowy. Świadczenia o charakterze niepieniężnym to m.in. praca socjalna, interwencja kryzysowa, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, ośrodkach wsparcia i rodzinnych domach pomocy; specjalistyczne usługi opiekuńcze; mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu opieki społecznej oraz pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy i odpowiadać celom i możliwościom pomocy społecznej.

Struktura świadczeń przyznawanych przez GOPS w Chmielnie wskazuje na przewagę liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych, które w 2021 otrzymały 83 osoby, tj. 53,5% ogółu świadczeniobiorców. Świadczenia niepieniężne w tym czasie otrzymały 72 osoby.

Najczęściej przyznawany był zasiłek celowy – w tym przypadku liczba świadczeniobiorców w 2021 roku wyniosła 47, co oznacza spadek w porównaniu do 2019 roku o 42 osoby (o 47,2%). Na drugim miejscu były zasiłki stałe, które w 2021 roku przyznano 20 osobom. Większość z nich to osoby samotnie gospodarujące, które w liczbie 15 stanowiły 75,0% osób otrzymujących zasiłek stały, natomiast pozostałe 5 osób funkcjonowało w rodzinie. Liczba osób, które otrzymywały zasiłek stały w latach 2019-2021 zmniejszyła się o 5 osób. W trzeciej kolejności należy wskazać zasiłek okresowy, który w 2021 roku otrzymało 11 osób, czyli o 7 osób mniej niż w 2019 roku. Większość osób (7) pobierało go z tytułu bezrobocia, pozostałe osoby otrzymywały zasiłek z tytułu długotrwałej choroby.

Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Chmielno w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Zasiłek stały	25	20	20
- dla osoby samotnie gospodarującej	15	15	15
- dla osoby w rodzinie	10	5	5
Zasiłek okresowy	18	7	11
- z tytułu bezrobocia	5	4	7
- z tytułu długotrwałej choroby	2	1	3
- z tytułu niepełnosprawności	5	2	0
Zasiłek celowy	89	36	47

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; bezrobocie; długotrwała lub ciężka choroba; niepełnosprawność; przemoc w rodzinie; potrzeba ochrony

ofiar handlu ludźmi; potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy w związku z tymi okolicznościami; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizm lub narkomania; zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Tabela 9. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Chmielno w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019		2020		2021	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	75	295	37	145	33	87
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezdomność	2	2	3	3	4	5
Potrzeba ochrony macierzyństwa	24	144	18	102	7	28
- w tym potrzeba ochrony wielodzietności	21	133	15	91	4	20
Bezrobocie	30	99	25	76	27	89
Niepełnosprawność	43	105	27	56	26	53
Długotrwała lub ciężka choroba	20	62	16	37	19	37
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	11	56	8	46	11	40
- w tym rodziny niepełne	3	11	2	7	7	24
- w tym rodziny wielodzietne	3	22	3	22	1	5
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	7	12	17	34	21	39
Narkomania	0	0	0	0	1	3
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	0	0	1	1
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	4	13	2	9	1	4
Sytuacja kryzysowa	2	6	0	0	1	2
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Wśród głównych powodów udzielania pomocy społecznej przez GOPS w Chmielnie w 2021 roku należy wskazać następujące:

- ubóstwo – 33 rodziny (87 osób w rodzinach);
- bezrobocie – 27 rodzin (89 osób);
- niepełnosprawność – 26 rodzin (53 osoby);
- długotrwała lub ciężka choroba – 19 rodzin (37 osób);
- alkoholizm – 21 rodzin (39 osób);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 11 rodzin (40 osób);
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 7 rodzin (28 osób), w tym potrzeba ochrony wielodzietności – 4 rodziny (20 osób).

Pozostałe powody udzielania świadczeń pomocy społecznej w gminie występowały rzadziej lub wcale. W 2021 roku 4 rodziny (5 osób) wsparto z powodu bezdomności, oraz po 1 rodzinie z powodów takich jak narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, zdarzenie losowe oraz sytuacja kryzysowa.

3.4. Edukacja i kultura

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 8 ustawy o samorządzie gminnym do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w zakresie edukacji. Realizując obowiązek ustawowy gmina prowadzi sześć placówek:

- 1) Przedszkole Samorządowe „Baśniowa Kraina” w Chmielnie.
- 2) Szkoła Podstawowa im. m. jra H. Sucharskiego w Chmielnie,
- 3) Szkoła Podstawowa im. TOW „Gryf Pomorski” w Miechucinie,
- 4) Szkoła Podstawowa w Kożyczkowie,
- 5) Szkoła Podstawowa im. F. Tredera w Borzestowie,
- 6) Szkoła Podstawowa w Reskowie.

W szkołach podstawowych na terenie gminy w 2021 roku uczyło się 782 dzieci, natomiast w przedszkolu samorządowym opieką obejmowano 145 dzieci. Przy szkołach funkcjonowało 12 oddziałów przedszkolnych, dysponujących 216 miejscami. Ponadto na terenie gminy działa Przedszkole Niepubliczne „Miś Uszatek” w Miechucinie (72 miejsca), a także dwa niepubliczne żłobki: Żłobek Niepubliczny „Skrzatek” w Chmielnie (45 miejsc) oraz Żłobek Niepubliczny „Cioci Asi” w Garczu (15 miejsc).

Na mocy art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym, Gmina Chmielno prowadzi działania z zakresu kultury. Zadania gminy w tym obszarze realizuje Gminny Ośrodek Kultury, Rekreacji i Sportu w Chmielnie oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Chmielnie wraz z filią w Miechucinie.

W ramach GOKRiS prowadzone są sekcje: muzyczno-instrumentalna, folklorystyczna oraz taneczna. Ośrodek organizuje szereg wydarzeń i uroczystości na terenie gminy, takich jak

Festiwal Truskawek Kaszubskich, Triathlon Chmielno, Festyn Rodzinny nad Jeziorem Wielkim w Miechucinie, Festiwal Tradycji Kaszubskich – Mistrzostwa Polski w Zązywaniu Tabaki, Międzynarodowy Spływ Kajakowy „Złote Liście”, Piknik na Maksie, konkurs Chmielańskie Babki Wielkanocne, Festiwal Legend Chmielańskich, Żeglarski Puchar Kaszub – Regaty o Puchar Jezior Chmielańskich, Chmielańskie spotkanie z Mikołajem, Biegi Damroki, Dożynki Gminne oraz Pomorska Spartakiada Kół Gospodyń Wiejskich. Przy Ośrodku prowadzona jest Informacja Turystyczna, w budynku GOKRIS znajduje się również Kino za Rogiem.

Gminna Biblioteka Publiczna im. Jana Drzeżdżona służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych, informacyjnych, kulturalnych społeczności gminy, ponadto współorganizuje wydarzenia kulturalne na terenie gminy, w tym konkursy, wystawy prac plastycznych itp. Życie kulturalne gminy organizują również świetlice wiejskie w miejscowościach Łączyńska Huta oraz Maks.

3.5. Zdrowie i bezpieczeństwo publiczne

Na terenie gminy podstawowa opieka zdrowotna świadczona jest przez Gminny Ośrodek Zdrowia w Chmielnie wraz z Filią w Miechucinie. Znajdują się tu poradnie podstawowej opieki zdrowotnej, pediatryczna, ginekologiczna, stomatologiczna pediatryczna oraz gabinety diagnostyczno-zabiegowe.

O stan bezpieczeństwa na terenie gminy dba Komenda Powiatowa Policji w Kartuzach poprzez funkcjonowanie w Chmielnie Posterunku Policji, na którym służbę w 2021 roku pełniło dwóch dzielnicowych. W obszarze bezpieczeństwa należy ponadto wskazać Komendę Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kartuzach. Istotne ogniwo w zakresie dbałości o bezpieczeństwo publiczne stanowią jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, których na terenie gminy funkcjonuje 6, tj. OSP Reskowo, OSP Kożyczkowo, OSP Miechucino, OSP Chmielno, OSP Borzestowo oraz OSP Zawory, z czego dwie są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Ponadto OSP Miechucino i OSP Chmielno włączono do Plutonu Wojewódzkiego Obwodu Operacyjnego „WICHURA”, zajmującego się usuwaniem następstw wichur, huraganów, udrażnianiem szlaków komunikacyjnych itp.

3.6. Aktywność i ekonomia społeczna

W świetle definicji encyklopedycznej, aktywność społeczna to „wszystkie unormowane społecznie działania jednostek, wykonywane w ramach określonych ról społecznych”. Może być rozumiana w sposób szeroki i wyrażać się w pracy zawodowej, twórczości, zdobywaniu wiedzy, zabawie, uczestnictwie w grupach społecznych; bądź w sposób węższy – jako praca społeczna, uczestnictwo w działaniach, które wykraczają poza obowiązki zawodowe i rodzinne oraz zmiernają do realizacji istotnych wartości społecznych. Jedną z charakterystycznych cech aktywności społecznej jest oddziaływanie na otoczenie, ponadto trzeba również dodać dobrowolność, bezinteresowność i samorządność³.

Pod względem rozwoju społecznego, istotnym obszarem aktywności społeczeństwa jest zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowych. W 2021 roku liczba organizacji

³ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/aktywnosc-spooleczna;3867107.html>.

pozarządowych zarejestrowanych na terenie Gminy Chmielno wynosiła 31 podmiotów. Pośród nich było 15 organizacji figurujących w Krajowym Rejestrze Sądowym, 4 Koła Gospodyń Wiejskich, 3 uczniowskie kluby sportowe i inne stowarzyszenia kultury fizycznej, 6 ochotniczych straży pożarnych oraz 3 stowarzyszenia zwykłe:

- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie Oddział w Chmielnie;
- Stowarzyszenie „Katolickie Dzieło Św. Apostołów Piotra i Pawła w Chmielnie”;
- Regionalne Stowarzyszenie Kobiet Niezależnych w Chmielnie;
- Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich w Kożyczkowie „Kożyczkowianki”;
- Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich „Kaszëbscze Serca z Gôrcza”;
- Kółko Rolnicze – Koło Gospodyń Wiejskich „Ekobabki”;
- Fundacja Memento Vitae;
- Kaszubska Fundacja „Nasza Checz”;
- Klub Sportowy „Damroka”;
- Kaszubski Klub Żeglarski „Dulka”;
- Polskie Stowarzyszenie „Baški”;
- Lokalna Grupa Rybacka Kaszuby;
- Fundacja „Uśmiechnij się”;
- Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Żagiel”;
- Fundacja Ochrona Polskich Lasów – OPL;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Maksie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Borzestowskiej Hucie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Reskowie;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Miechucinie;
- SARCAST
- Stowarzyszenie Przyjaciół Chmielieńskiego Chóru Parafialnego w Chmielnie;
- MOLINION Stowarzyszenie na rzecz Odpowiedzialnego Rolnictwa;
- Uczniowski Klub Sportowy „Remus”;
- Uczniowski Klub Sportowy „Kaszubska Akademia Aikido”;
- Uczniowski Klub Sportowy „Troyan”;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Miechucinie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zaworach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Borzestowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Reskowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Chmielnie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Kożyczkowie.

Wymienione wyżej organizacje działają przede wszystkim w obszarach rozwoju lokalnego, kultury, kultury fizycznej i sportu, turystyki, ekologii, działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego, bezpieczeństwa publicznego, pomocy osobom z niepełnosprawnościami, rozwoju gospodarczego oraz przedsiębiorczości. Brak NGO działających typowo w obszarze pomocy społecznej. Skala działalności w większości przypadków może wskazywać jednak na niewielką zdolność do świadczenia usług społecznych, w szczególności z uwagi na możliwości kadrowe, finansowe oraz warunki organizacyjne tych podmiotów.

W 2017 roku z inicjatywy Gminy Kartusy oraz Gminy Chmielno powstała Spółdzielnia Socjalna osób prawnych Kaszubska Ostoja. Siedziba spółdzielni mieści się w Kartuzach na ul. Gdańskiej 15. Misją spółdzielni jako instytucji działającej w zakresie szeroko pojętej pomocy społecznej, jest zagwarantowanie ludziom godnych warunków życia. Kaszubska Ostoja w swojej ofercie posiada min.: usługi sprzątające, usługi opiekuńcze, wypożyczalnię sprzętu wodnego, noclegownie, ogrzewalnie, schronisko dla bezdomnych mężczyzn oraz usługi asystenta osoby niepełnosprawnej. W przypadku spółdzielni potencjał do realizacji usług społecznych na terenie gminy należy ocenić jako wysoki.

Współpraca Gminy Chmielno z organizacjami pozarządowymi odbywała się zarówno w formie finansowej, jak i pozafinansowej. Na wsparcie zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w budżecie Gminy Chmielno w 2021 roku zabezpieczono kwotę 100 000,00 zł. Współpraca Gminy o charakterze finansowym polegała na zleceniu realizacji zadań publicznych w formie wspierania wraz z udzieleniem dotacji. Zlecenie zadań odbyło się w drodze otwartego konkursu ofert. W 2021 roku udzielono także dotacji w trybie pozakonkursowym.

W 2021 roku ogłoszono jeden otwarty konkurs ofert na realizację priorytetowych zadań, tj.:

- Nauka, edukacja, oświata i wychowanie;
- Kultura, sztuka, ochrona dóbr kulturowych i dziedzictwa narodowego;
- Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej;
- Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;
- Działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

W wyniku konkursu dofinansowanie przyznano 20 podmiotom na łączną kwotę 97.000 zł. Ponadto dofinansowano kwotą 2.500 zł ofertę, która wpłynęła w trybie tzw. „małych grantów”.

Sporo przejawów aktywności społecznej można ponadto odszukać w poszczególnych sołectwach gminy. Chodzi tu o inicjatywy mieszkańców realizowane samodzielnie lub przy wykorzystaniu funduszu sołectkiego, który funkcjonuje w Gminie Chmielno na podstawie uchwały nr V/42/2015 Rady Gminy Chmielno z dnia 31.03.2015 roku. Ogólna kwota funduszu

sołeckiego wyodrębniona w budżecie Gminy Chmielno w 2021 roku wynosiła 461 014,28 zł. W ramach funduszu sołeckiego zrealizowano m.in. następujące zadania:

- Kształtowanie wizerunku i estetyki wsi (np. nasadzenia drzew i krzewów oraz pielęgnacja zieleni i terenów użyteczności publicznej w sołectwie, ustawianie tablic informacyjnych, promocyjnych i innych elementów małej architektury);
- Infrastruktura rekreacyjna i kulturalna sołectwa (np. montaż ławek, urządzenie placów spotkań, zakup wyposażenia i urządzenie placów zabaw dla dzieci, wyposażenia świetlic wiejskich);
- Infrastruktura komunalna sołectwa (np. budowa ciągów pieszych, zakup płyt jumbo, budowa punktów oświetleniowych dróg i placów publicznych, wiata przystankowa);
- Uroczystości, spotkania i imprezy integracyjne (np. organizacja imprez: dożynki, majówki, Dzień Dziecka, spotkania dla seniorów, organizacja imprez kulturalno-sportowych);
- Edukacja, kultura, sport (np. prowadzenie kursów językowych, dofinansowanie działalności zespołów folklorystycznych, wspieranie inicjatyw kulturalnych i sportowych na rzecz lokalnego środowiska).

3.7. Subiektywna ocena jakości życia mieszkańców

Niniejszy podrozdział opracowano na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w okresie wrzesień-październik 2021 roku wśród mieszkańców Gminy Chmielno. Wzięło w nich udział 236 osób, wśród których 43,2% stanowiły kobiety, a 56,8% to mężczyźni.

W ramach badania poddano ocenie elementy życia społecznego mieszkańców, takie jak:

- Pomoc społeczna – dostępność i jakość usług,
- Opieka zdrowotna – dostępność i jakość usług,
- Dostępność i jakość usług edukacyjnych – przedszkola,
- Dostęp do infrastruktury i usług edukacyjnych – szkoły podstawowe,
- Dostęp do obiektów kulturalno-rozrywkowych,
- Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych odbywających się na terenie gminy,
- Dostęp do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej,
- Bezpieczeństwo na terenie gminy.

W świetle otrzymanych wyników, mieszkańcy najwyżej oceniają dostęp i jakość usług edukacyjnych na poziomie przedszkolnym (67,8%), poziom bezpieczeństwa mieszkańców (65,7%) oraz dostęp i jakość i usług edukacyjnych na poziomie podstawowym (64,4%). Najniżej oceniono natomiast ofertę spędzania wolnego czasu dla osób dorosłych (23,3%), ofertę spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży (19,1%) oraz opiekę zdrowotną (14,8%).

Mieszkańcy zostali zapytani także o szanse i zagrożenia dla rozwoju gminy. W świetle ich odpowiedzi największe szanse upatrywane są w poprawie połączeń komunikacyjnych z

Trójmiastem i planowanej do rewitalizacji linii kolejowej, a na trzecim miejscu wskazano wysoką atrakcyjność turystyczną gminy. Wśród zagrożeń dominowały zdecydowanie tematy dotyczące zbyt małej liczby przedsiębiorstw i miejsc pracy oraz konsekwencje gospodarcze wynikające z pandemii Covid-19, a następnie brak stabilizacji prawnej, problemy braku pracowników oraz zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii przeprowadzono badanie ankietowe wśród przedstawicieli służb społecznych i lokalnych liderów w Gminie Chmielno. Wzięty w nim udział 4 osoby, które wśród szans rozwojowych wskazały m.in. innowacyjne projekty społeczne oraz zwiększanie lokalnej integracji, natomiast wśród zagrożeń – skutki izolacji społecznej z okresu pandemii, brak środków finansowych i niedobory kadry specjalistycznej.

Respondenci wskazali na konieczność realizacji w najbliższych latach działań w zakresie integracji społeczeństwa, aktywizacji zawodowej młodych kobiet, w tym po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci, działań profilaktycznych, zapewnienia dostępności psychiatry dziecięcego dla mieszkańców gminy, a także działań edukacyjnych w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

4. Sytuacja wybranych grup społecznych

Lokalna polityka społeczna zmierza do kształtowania warunków i jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby wszyscy członkowie wspólnoty mogli korzystać z dóbr i usług umożliwiających im zaspokojenie potrzeb, wypełnianie różnych ról społecznych oraz rozwój osobisty. Przeszkodą w realizacji tego celu mogą być determinanty wykluczenia społecznego. Szczególnie chodzi o deficyty oraz bariery indywidualne i społeczne dotykające osoby i grupy, które:

- ✓ nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, zdobycie odpowiedniego poziomu kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny;
- ✓ nie posiadają dostępu do odpowiednich instytucji pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie;
- ✓ posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych (np. ze względu na zaistnienie niepełnosprawności, długotrwałej choroby, uzależnienia);
- ✓ są przedmiotem niszczącego działania innych osób lub podmiotów (polegającego na stosowaniu przemocy, szantażu, dyskryminacji itp.);
- ✓ żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne)⁴.

W dalszej części niniejszego rozdziału analizie zostaną poddane grupy, które można wyodrębnić ze społeczności lokalnej stosując różne kryteria porządkujące. Analiza będzie miała charakter bardziej jakościowy niż ilościowy, ponieważ nie tylko skala danego zjawiska ma znaczenie, ale też jego intensywność i negatywne skutki społeczne.

4.1. Rodziny z dziećmi

Rodzina jest naturalnym środowiskiem służącym opiece i wychowaniu dzieci. Wypełnia też szereg innych ważnych społecznie funkcji. Występujące na jej drodze trudności życiowe są sprawą oczywistą i prawdopodobnie nieuniknioną. Mogą pojawić się w razie problemów zawodowych, utraty pracy czy niedostatecznych dochodów. Mogą też być efektem konfliktów małżeńskich/w związku osób dorosłych. Bardzo często ich źródłem są jednak problemy wychowawcze, wynikające z rozwoju dzieci, które na różnych etapach życia potrzebują odpowiedniej uwagi i mądrych oddziaływań wychowawczych. Rodzice i opiekunowie wyposażeni w niezbędne kompetencje rodzicielskie, samodzielnie albo przy wsparciu ze strony krewnych, znajomych bądź przy okresowym wsparciu specjalistów potrafią radzić sobie z problemami a nawet sytuacjami kryzysowymi. Natomiast w rodzinie, w której kumulują się różne deficyty i zaniedbania opiekuńczo-wychowawcze, jak również problemy materialne i psychologiczne, przezwyciężenie sytuacji trudnych może okazać się niemożliwe bez długotrwałego i wielopoziomowego wsparcia ze strony służb społecznych.

⁴ Są to wyznaczniki wykluczenia społecznego zaproponowane w przyjętej w 2004 roku przez Radę Ministrów *Narodowej Strategii Integracji Społecznej dla Polski* (s. 22-23). Definicja ta, pomimo upływu czasu, wydaje się nadal aktualna.

Wśród rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Chmielno w 2021 roku, rodziny z dziećmi stanowiły 35,8%. W 49 takich rodzinach funkcjonowało 225 osób. Największy odsetek stanowiły rodziny z jednym dzieckiem (38,8%), a w drugiej kolejności z trojgiem (26,5%) oraz z dwojgiem dzieci (22,5%). W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin z dziećmi obejmowanych wsparciem zmniejszyła się o 56, tj. o 53,3%. W 2021 roku wsparciem obejmowano 2 rodziny niepełne, w których żyło 7 osób. W porównaniu do 2019 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o 5.

Tabela 10. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Rodziny ogółem	202	163	137
Rodziny z dziećmi:	105	49	49
- 1 dziecko	13	14	19
- 2 dzieci	36	8	11
- 3 dzieci	34	13	13
- 4 dzieci	6	11	4
- 5 dzieci	8	2	1
- 6 i więcej dzieci	8	1	1
Rodziny niepełne	7	7	2

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Jednym z głównych powodów obejmowania rodzin z dziećmi wsparciem w Gminie Chmielno w 2021 roku była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, która stanowiła powód przyznania pomocy 11 rodzinom, w tym 7 niepełnym i jednej wielodzietnej. W porównaniu do 2019 roku liczba wspartych z tego tytułu rodzin pozostała na tym samym poziomie, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 16. Ponadto w 2021 roku 7 rodzinom (28 osobom) udzielono wsparcia ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa, w tym 4 rodzinom (20 osobom) na potrzebę ochrony wielodzietności. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin objętych pomocą z tego powodu zmniejszyła się o 17, natomiast liczba osób w tych rodzinach – o 116.

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. Do jego głównych zadań należy w szczególności opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym; udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych i wychowawczych; wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych; a także

podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin. Od 1 stycznia 2017 roku, z dniem wejścia w życie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, obszar działań asystenta rodziny poszerzył się poprzez przypisanie mu funkcji koordynatora kompleksowego wsparcia (poradnictwa) dla kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”.

GOPS w Chmielnie zatrudnia jednego asystenta rodziny, z którego usług w 2021 roku skorzystało 20 rodzin. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin objętych asystenturą wzrosła o 6, natomiast w odniesieniu do 2020 roku zwiększyła się o 8 rodzin.

W sytuacji gdy rodziny, pomimo otrzymanego wsparcia, nie są w stanie realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczej, dzieci mogą zostać umieszczone w pieczy zastępczej. W 2021 roku Gmina Chmielno dofinansowała koszt pobytu trójki dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej oraz jednego dziecka w placówce.

4.2. Osoby i rodziny doświadczające dysfunkcji

Dysfunkcja, według słownika języka polskiego, oznacza „nieprzystosowanie czegoś do pełnienia określonych funkcji”, zaś w sensie biologicznym – „nieprawidłowe funkcjonowanie komórki, tkanki, narządu lub całego organizmu”⁵. Z punktu widzenia lokalnej polityki społecznej dysfunkcjami będą zjawiska, które w sposób negatywny wpływają na funkcjonowanie społeczeństwa, w szczególności przemoc w rodzinie oraz uzależnienia.

Dysfunkcje wiążą się z naruszeniami prawa oraz powszechnie przyjętych norm społecznych, a także bardzo często z degradacją psychiczną i/lub fizyczną osób nimi dotkniętych. Ponadto towarzyszą im trudności życiowe i bariery, takie jak: ubóstwo w sferze materialnej i intelektualnej, bierność społeczno-zawodowa, niski poziom kompetencji interpersonalnych, niedojrzałość emocjonalna rodziców, nieumiejętność pełnienia ról rodzicielskich i małżeńskich, problemy opiekuńczo-wychowawcze. Kwestie te przenoszą się na otoczenie sąsiedzkie oraz środowisko szkolne. W odniesieniu do dzieci i młodzieży skutkiem negatywnych zjawisk są m.in. zaburzenia emocjonalne, schorzenia zdrowotne, trudności w przystosowaniu się do środowiska oraz w kontaktach z innymi ludźmi, mogące objawiać się depresją, nerwicami lub nadpobudliwością, zachowaniami agresywnymi i ryzykownymi, niską motywacją do nauki oraz słabymi wynikami w szkole, a także brakiem pasji i zainteresowań. Konsekwencją dysfunkcji systemu rodzinnego są ponadto przypadki ograniczania władzy rodzicielskiej przez sąd oraz umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Przemoc w rodzinie (zwana potocznie przemocą domową) oznacza jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, czyli osób najbliższych lub innych wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących. Działanie to naraża członków rodziny na niebezpieczeństwo utraty życia,

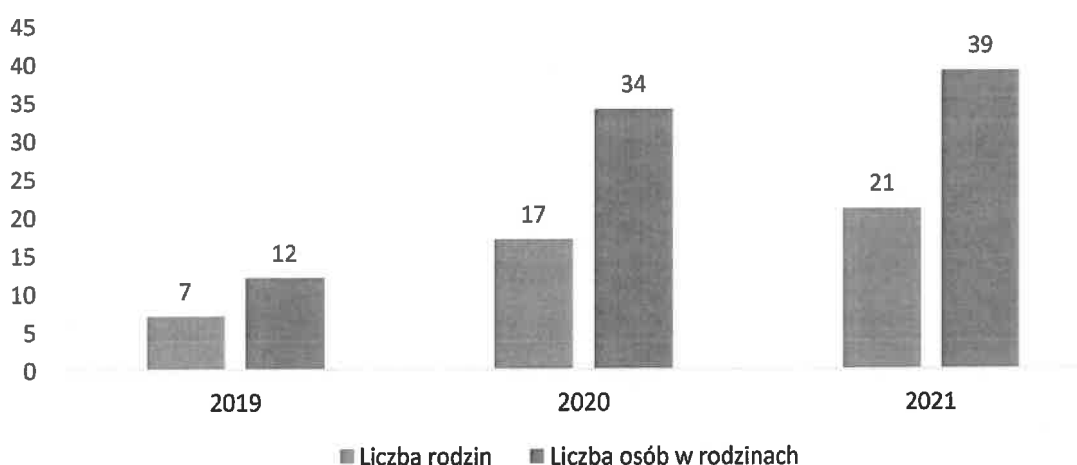
⁵ <http://sjp.pwn.pl/slownik/2555725/dysfunkcja>.

zdrowia, narusza ich godność, nierzadko też nietykalność cielesną oraz wolność, w tym seksualną, powoduje szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołuje cierpienia i krzywdy moralne u ofiar przemocy.

Przemoc w rodzinie w Gminie Chmielno jako powód korzystania ze świadczeń finansowych z pomocy społecznej w perspektywie lat 2019-2021 nie występowała w ogóle. Więcej informacji na ten temat przedstawiają dane Zespołu Interdyscyplinarnego. W świetle sprawozdań, w 2021 roku odnotowano 17 przypadków podejrzenia występowania przemocy w rodzinie oraz prowadzono 33 procedury Niebieskie Karty. W 2020 roku było to 20 przypadków podejrzenia występowania przemocy w rodzinie oraz 28 prowadzonych procedur, natomiast w 2019 roku – 13 przypadków podejrzenia występowania przemocy w rodzinie oraz 24 procedury.

O ile przemoc domowa dotyczy zawsze rodziny, o tyle uzależnieniem może być dotknięta osoba samotnie gospodarująca. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje uzależnienie jako stan psychiczny i fizyczny, wynikający z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczenia jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie. W kontekście dysfunkcji społecznych uzależnienie należy jednak rozumieć szerzej, tj. jako silną i nabytą potrzebę zażywania substancji psychoaktywnych bądź wykonywania określonych czynności, takich jak np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z internetu czy robienie zakupów⁶. W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Wykres 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w latach 2019-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

⁶Zob. *Współczesne teorie i praktyka profilaktyki uzależnień chemicznych i niechemicznych*, red. M. Jędrzejko, Warszawa 2009, s. 40; <http://www.kbpn.gov.pl/porta1?id=112184>.

W świetle statystyk GOPS w Chmielnie w latach 2019-2021 corocznie ze wsparcia z powodu alkoholizmu korzystało od 7 do 21 rodzin i od 12 do 39 osób w tych rodzinach. Istotne jest to, że skala korzystania przez mieszkańców z pomocy społecznej z tego tytułu z roku na rok rosła i w 2021 roku liczba rodzin była większa o 14 w porównaniu do 2019 roku. Pomoc społeczną z powodu narkomanii otrzymała 1 rodzina w 2021 roku, natomiast w latach 2019-2020 powód ten nie występował w statystykach GOPS.

Więcej informacji dostarczają sprawozdania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która po otrzymanym wniosku lub zgłoszeniu z innych instytucji lub rodziny, podejmuje szereg procedur mających na celu pomoc osobom uzależnionym od alkoholu oraz członkom ich rodzin – współuzależnionym, gdy doświadczającym przemocy domowej i innych problemów związanych z nadużywaniem alkoholu. W 2021 roku GKRPA podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia od alkoholu w stosunku do 20 osób, a w przypadku 6 osób wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego. W 2020 roku było to odpowiednio 21 i 13 osób, natomiast w 2019 roku 17 i 7 osób.

W porównaniu do skali występowania innych problemów, skala problemu uzależnień może nie wydawać się duża, to trzeba pamiętać, że GKRAP interweniuje w przypadkach trudnych, gdy osoba pije w sposób szkodliwy dla siebie i otoczenia (np. rodziny, sąsiadów). Należy ponadto wspomnieć, że istnieje wyraźny związek pomiędzy alkoholizmem a przemocą w rodzinie. Dla przykładu, w 2021 roku GKRPA prowadziła rozmowy interwencyjne z 2 osobami nadużywającymi alkoholu w związku ze stosowaniem przez nią przemocy oraz motywowała 2 dorosłe ofiary przemocy do skorzystania ze specjalistycznej pomocy.

Jeśli zaś chodzi o inne dysfunkcje społeczne, to są one słabiej rozpoznane. Niemniej pracownicy służb społecznych i systemu oświaty sygnalizują rosnące zagrożenie uzależnieniami wśród młodych ludzi, zwłaszcza behawioralnymi takimi jak uzależnienie od internetu, gier komputerowych – czyli ogólnie świata wirtualnego. W związku z tym zwiększa się ryzyko doświadczenia cyberprzemocy czy przestępczości przez dzieci i młodzież.

4.3. Osoby niepracujące, ubogie

Ubóstwo i bezrobocie to dwa zjawiska ściśle ze sobą powiązane, choć nie zawsze brak płatnej pracy oznacza brak stałego dochodu, a w efekcie niski status materialny. Zjawisko bezrobocia można analizować w oparciu o statystyki PUP, jednak nie oddaje to do końca skali szerszego zjawiska, czyli braku płatnego zatrudnienia. Część osób zarejestrowanych w PUP to osoby, które tylko formalnie są bezrobotne, ponieważ pracują w „szarej strefie”. Z drugiej strony poza rejestrami PUP pozostają osoby poszukujące pracy na własny rachunek, a także bierne zawodowo, które teoretycznie mogłyby pracować, jednak nie mają do tego motywacji, brakuje im kompetencji życiowych lub odpowiednich kwalifikacji. Nieaktywne są dość często również osoby, które mają ograniczony dostęp do rynku pracy ze względu na specyficzne cechy. Wielodzietność, niepełnosprawność, bezdomność czy uzależnienia powodują, że podjęcie i

utrzymanie się w pracy może być szczególnie trudne, ponieważ bariery tkwią nie tylko w świadomości jednostek, ale też całego społeczeństwa (np. stereotypy dotyczące niższej wydajności pracowników z niepełnosprawnością) oraz systemu pomocy instytucjonalnej. W efekcie, bardziej „opłaca się” nie pracować i pobierać świadczenia społeczne.

W grudniu 2021 roku w rejestrze PUP w Kartuzach zarejestrowanych było 130 osób bezrobotnych z terenu Gminy Chmielno, co oznacza zwiększenie ich liczby o 43 osoby (o 49,4%) w porównaniu do 2019 roku i o 2 osoby (o 1,6%) w odniesieniu do 2020 roku.

Bezrobocie w Gminie Chmielno jest zróżnicowane pod kątem cech socjodemograficznych osób pozostających w rejestrach PUP. Z punktu widzenia wsparcia osób doświadczających bezrobocia kluczowe znaczenie mają czynniki indywidualne, które wpływają na zdolność i motywację do podjęcia zatrudnienia. Jednym z takich czynników jest płeć, na co wskazują rozmiary bezrobocia wśród mieszkańców. Kobiety stanowią bowiem większość (56,9%) osób z terenu gminy zarejestrowanych jako bezrobotne. Może to być efekt m.in. kwalifikacji nieadekwatnych do potrzeb rynku pracy, przerw związanych z urodzeniem i wychowaniem dzieci czy stereotypów, w świetle których kobiety nie są chętnie zatrudniane z obawy o gorszą wydajność pracy czy większe ryzyko podejmowania zwolnień lekarskich ze względu na choroby dzieci.

Tabela 11. Bezrobotni w Gminie Chmielno w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
Ogółem	87	128	130
Kobiety	60	82	74
Mężczyźni	27	46	56
Do 25 roku życia	20	36	38
Do 30 roku życia	38	51	55
Powyżej 50 roku życia	23	24	27
Długotrwale bezrobotni	15	33	36

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE BDL GUS.

Analiza cech socjodemograficznych bezrobotnych mieszkańców gminy wskazuje na dość duży odsetek osób do 30 roku życia, które, w liczbie 55, stanowiły w grudniu 2021 roku 42,3% ogółu bezrobotnych. Jest to grupa należąca do katalogu grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Młodzi bezrobotni nierzadko bowiem charakteryzują się niewielkim doświadczeniem zawodowym bądź wykształceniem nieadekwatnym do potrzeb rynku pracy, a przy tym mogą mieć zbyt wysokie oczekiwania względem wynagrodzenia.

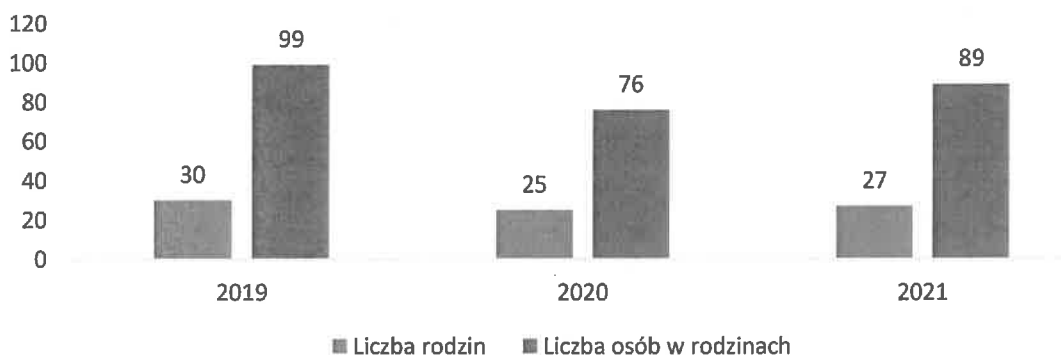
Barier na rynku pracy mogą doświadczać również osoby po 50 roku życia. W Gminie Chmielno w 2021 roku stanowiły one, w liczbie 27, ponad jedną piątą bezrobotnych (20,8%). Sytuacja tych osób nierzadko jest skomplikowana. Mogą to być osoby dysponujące wieloletnim doświadczeniem zawodowym, ale przy tym mieć nieaktualne kwalifikacje; lub nie mieć

doświadczenia w pracy w ogóle ze względu na wcześniejsze zajmowanie się domem i wychowaniem dzieci bądź podlegać stereotypom dotyczącym osób starszych na rynku pracy. Wszystko to może mieć wpływ na trudności w znalezieniu zatrudnienia.

Pomimo zmniejszania rozmiarów bezrobocia rejestrowanego problemem pozostaje nadal długotrwałe bezrobocie, rozumiane jako pozostawanie przez bezrobotnego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Osoby należące do kategorii osób długotrwałe bezrobotnych w 2021 roku, w liczbie 36, stanowiły 27,7% wszystkich bezrobotnych z gminy. W porównaniu do 2019 roku ich liczba wzrosła o 21 osób, a odsetek w strukturze zwiększył się o 10,5 punktu procentowego.

Bezrobocie stanowi jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom Gminy Chmielno. W 2021 roku z tego tytułu wsparcie otrzymało 27 rodzin, w których funkcjonowało 89 osób. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 3, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 10, tj. o 10,1%.

Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2019-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

W zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców od lipca 2020 roku Gmina Chmielno realizowała projekt partnerski z Powiatem Kartuskim w ramach ZIT pn. „Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców Powiatu Kartuskiego dotkniętych i zagrożonych ubóstwem społecznym i wykluczeniem społecznym II”. Do końca 2021 roku do projektu zrekrutowano 26 uczestników. Uzyskali oni kwalifikacje, odbyli staże zawodowe, rozpoczęli udział w zajęciach reintegracji społeczno-zawodowej w Centrum Integracji Społecznej w Garczu oraz podjęli zatrudnienie.

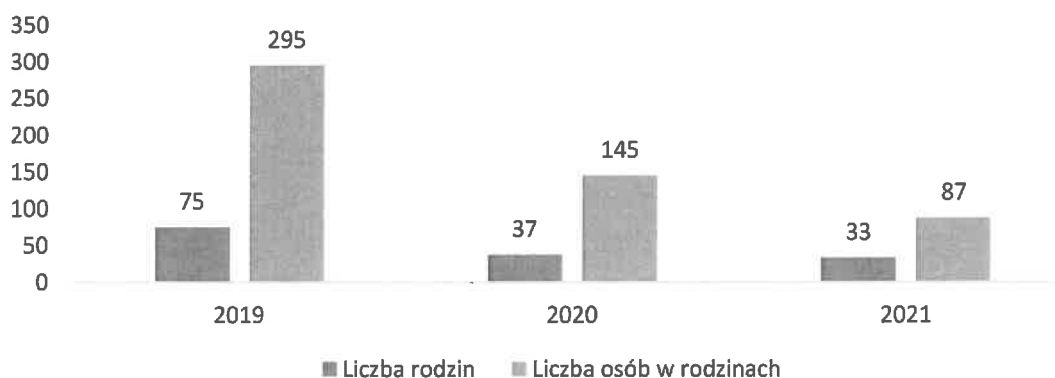
Nierzadko konsekwencją bierności zawodowej i bezrobocia jest ubóstwo, będące zjawiskiem społecznym polegającym na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny⁷. Może ono być mierzone zarówno w sposób absolutny, co oznacza niewystarczające środki finansowe na zaspokojenie podstawowych potrzeb osoby lub rodziny, bądź w sposób relatywny, kiedy odzwierciedla nierówności

⁷ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html>

społeczne i związane jest z porównaniem poziomu życia danej osoby czy rodziny do średniej w społeczeństwie.

Ubóstwo stanowi jeden z powodów przyznawania świadczeń z pomocy społecznej, przy czym musi wystąpić również co najmniej jedna z następujących okoliczności: sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, trudność w integracji cudzoziemców, trudność w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna lub inne okoliczności. Ustawa o pomocy społecznej nie zawiera w swojej treści wyjaśnienia pojęcia ubóstwa. Wywnioskować można z niej, że ubóstwem jest posiadanie dochodu uprawniającego do otrzymania pomocy społecznej. W 2021 z tytułu ubóstwa świadczenia z pomocy społecznej otrzymały 33 rodziny, w których funkcjonowało 87 osób. W porównaniu do 2019 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 42, natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 208.

Wykres 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2019-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Jednym z przejawów ubóstwa jest bezdomność. Ze wsparcia GOPS z tego powodu w latach 2019-2021 korzystało od 2 do 4 rodzin, a w nich od 2 do 5 osób. Bezdomność może stanowić efekt różnych przyczyn, wśród których można wskazać rozpad rodziny, uzależnienie, brak stałych dochodów lub niski ich poziom, eksmisję oraz uzależnienia. Zadaniem gminy jest zapewnienie osobom dotkniętym problemami bezdomności tymczasowego schronienia przez przyznanie miejsca w noclegowni, schronisku bądź ogrzewalni dla osób bezdomnych. Pracownicy socjalni wspierają takie osoby również poprzez zabezpieczenie pomocy na wyżywienie, środki higieny i odzieży, wsparcie w uzyskaniu świadczeń z zabezpieczenia społecznego, w tym z pomocy społecznej itp.

4.4. Osoby z niepełnosprawnościami i długotrwale chorujące

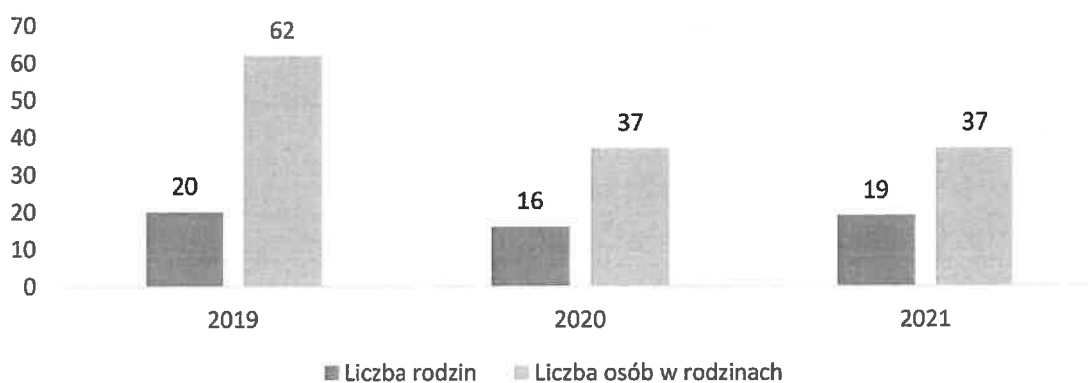
Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje zdrowie nie tylko jako całkowity brak choroby, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego oraz społecznego dobrostanu, tj. dobrego

samopoczucia. Zdrowie jest zatem jedną z podstawowych wartości, warunkujących prowadzenie produktywnego i satysfakcjonującego życia. Przewlekła lub ciężka choroba może zaś stanowić barierę w wypełnianiu ról zawodowych, rodzinnych i społecznych. Podobnie niepełnosprawność, definiowana jako „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁸.

Zachowanie odpowiedniego poziomu zdrowotności społeczeństwa stanowi obecnie poważne wyzwanie, ze względu m.in. na postępujące starzenie się społeczeństwa, zanieczyszczenie środowiska i zmiany klimatyczne, niewłaściwą dietę, mało aktywny tryb życia itp. Jednocześnie jednym z zadań gminy jest ochrona zdrowia, czyli działalność, której celem jest zapobieganie chorobom i ich leczenie, utrzymanie rozwoju psychicznego, fizycznego i społecznego człowieka, przedłużanie życia, a także zapewnienie zdrowego rozwoju następnym pokoleniom.

Wśród głównych powodów korzystania przez mieszkańców Gminy Chmielno ze świadczeń z pomocy społecznej są dwa bezpośrednio związane ze zdrowiem. W 2021 roku w 19 rodzinach funkcjonowały osoby wymagające wsparcia związanego z długotrwałą lub ciężką chorobą. W porównaniu do 2019 roku liczba tych rodzin zmniejszyła się o jedną, natomiast liczba osób w tych rodzinach spadła o 25 (o 40,3%).

Wykres 7. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2019-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Problemy zdrowotne mogą być jedną z przyczyn ubóstwa i innych problemów osób i rodzin. Zaburzają bowiem ich prawidłowe funkcjonowanie w wielu aspektach, niejednokrotnie przyczyniając się do obniżenia jakości życia i wystąpienia trudnych sytuacji, takich jak utrata pracy, niemożność podjęcia zatrudnienia, trudności finansowe i zadłużenie, wynikające z wysokich kosztów leczenia przy niskich dochodach lub ich braku, uzależnienia, konflikty w rodzinie, a także inne problemy zdrowotne takie jak np. depresja.

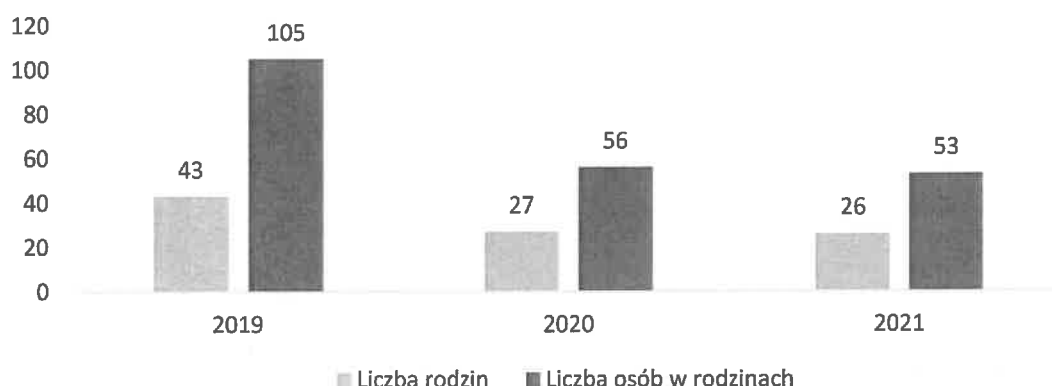
Podobnie może wyglądać sytuacja w przypadku niepełnosprawności, która w świetle definicji WHO, oznacza „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub

⁸ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>

w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”⁹. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy¹⁰. Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Niepełnosprawność członka rodziny w 2021 roku była powodem wsparcia finansowego 26 rodzin z terenu gminy, w których funkcjonowały 53 osoby. Liczba tych rodzin w omawianej perspektywie zmniejszyła się o 17, natomiast liczba osób w nich funkcjonujących spadła o 52 tj. o 49,5%.

Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2019-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GOPS.

Osoby z niepełnosprawnościami, przewlekłe chorujące i ich rodziny często w większym stopniu niż inni członkowie społeczności lokalnej narażone są na ubóstwo i wykluczenie. Mogą doświadczać odrzucenia zarówno w wymiarze personalnym, przez środowisko społeczne, jak i na gruncie zawodowym. Osoby z niektórymi rodzajami niepełnosprawnościami (np. ruchowo, niewidome i niedowidzące, głuche) mierzą się w codziennym funkcjonowaniu z barierami architektonicznymi, technicznymi oraz w komunikowaniu się, przez co ich uczestnictwo w życiu społecznym jest utrudnione. Ponadto jednymi z częściej doświadczanych problemów jest niedostatek środków finansowych oraz niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej i rehabilitacji. W rodzinach, w których przynajmniej jeden z członków jest osobą zależną, wymagającą stałej opieki, nasilają się problemy związane z godzeniem pracy zarobkowej i innych obowiązków, a także przemęczenie i wypalenie osoby bliskiej sprawującej opiekę nad osobą chorującą lub z niepełnosprawnościami.

⁹ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnospawnosci;3947453.html>

¹⁰ Art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Gmina Chmielno wspiera osoby z niepełnosprawnościami między innymi poprzez realizację Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”. Ma on na celu zapewnienie dostępności do usługi asystenta tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Nadrzędnym celem usług asystenta jest dążenie do poprawy funkcjonowania tych osób w ich środowisku. W 2020 roku ze wsparcia skorzystało 12 osób z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz 3 osoby ze znacznym stopniem o niepełnosprawności, natomiast w 2021 roku było to odpowiednio 12 osób i 2 osoby.

Realizowany jest również Program „Opieka wytchnieniowa” mający na celu odciążenie członków rodzin lub opiekunów poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Adresowany jest on do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, które wymagają usługi opieki wytchnieniowej. W latach 2020-2021 roku ze wsparcia skorzystały 3 osoby z niepełnosprawnościami, w tym jedno dziecko, którym świadczone usługi w miejscu zamieszkania.

Gmina Chmielno brała również udział w realizacji projektu „Zintegrowany system usług społecznych Powiatu Kartuskiego – POKOLENIA”. W jego ramach na terenie gminy realizowano m.in. mobilne usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne, mieszkanie wytchnieniowe, teleopiekę (10 osób) oraz szkolenia dla opiekunów faktycznych osób zależnych (około 15 osób).

4.5. Osoby starsze

Według WHO, starość zaczyna się wraz z 60 rokiem życia i można ją podzielić na trzy etapy: do 74 r.ż. trwa wczesna starość, w przedziale 75-89 lat jest starość pośrednia (lub wiek podeszły), zaś od 90 r.ż. można już mówić o długowieczności lub późnej starości. Jednak pierwsze zmiany biologiczne, które oznaczają początek starości, zaczynają się w organizmie ludzkim już po czterdziestce. To wtedy słabnie zdrowotność oraz obniża się sprawność, rośnie zagrożenie przewlekłą chorobą i niepełnosprawnością. W wieku starszym te zmiany się nasilają – spada stężenie hormonów, spowalniają się funkcje poznawcze, motoryczne i pamięć, zaś występujące schorzenia dotyczą najczęściej układu krążenia (choroba wieńcowa, nadciśnienie), zmian nowotworowych, cukrzyca typu 2 i choroby układu kostno-stawowego. Osłabieniu ulega system immunologiczny, zdolność regeneracji po wysiłku oraz przystosowywanie się organizmu do zmiennych warunków¹¹.

Jednak to, w jakiej kondycji psychicznej, emocjonalnej, fizycznej i społecznej dana osoba wkracza w wiek seniorski, zależy od mnóstwa czynników. Przede wszystkim jest efektem tego, jaki tryb życia osoba prowadziła, np. czy uprawiała sport lub inne aktywności na świeżym powietrzu, dobrze się odżywiała, stroniła od używek, jaką pracę wykonywała, a także czy budowała pozytywne relacje z bliskimi oraz znajomymi. W związku z tym, sytuacja życiowa

¹¹ https://www.doz.pl/czytelnia/a12239-Zrozumiec_seniora_-_potrzeby_i_emocje_osob_starszych

danej osoby w wieku 60+ może się diametralnie różnić od jej rówieśników. Niemniej, analizując problemy i potrzeby osób starszych zamieszkujących gminę, można dokonać kilku uogólnień.

Warto również wskazać, że sytuacja materialna wielu osób starszych jest trudna. Minimalna emerytura rolnicza (w Gminie Chmielno znaczna liczba emerytów to rolnicy, a emerytury rolnicze są znacznie niższe niż emerytury pracownicze) lub pracownicza, a w bardziej skrajnych sytuacjach (gdy osoba nie wypracowała prawa do emerytury) renta rodzinna, renta socjalna lub inne świadczenia z pomocy społecznej, mogą okazać się nie wystarczające do pokrycia kosztów życia, zwłaszcza w sytuacji problemów zdrowotnych i rosnących wydatków na leki i wizyty u lekarzy.

Ponadto, seniorzy z różnych względów są bardziej narażeni na samotność i izolację społeczną. Dotyczy to zwłaszcza kobiet, których długość życia jest dłuższa niż mężczyzn¹². Udział kobiet w grupie mieszkańców Gminy Chmielno w wieku 70 lat i więcej wynosił 55,9%, natomiast w wieku od 80 lat – 63,6%. Kobiety częściej też stają się klientkami GOPS, stanowiąc ponad 57% świadczeniobiorców w wieku emerytalnym. Po śmierci współmałżonka oraz usamodzielnieniu się dzieci, osoba starsza pozostaje sama w miejscu zamieszkania. Nie mając żadnego obowiązku społecznego (np. nauka, praca) oraz oparcia w rodzinie czy w otoczeniu sąsiedzkim, w obliczu rosnących problemów zdrowotnych, barier finansowych i komunikacyjnych oraz malejących kontaktów społecznych, może stracić sens życia, popaść w depresję.

W obliczu powyższych problemów, seniorzy na pewnym etapie życia potrzebują pomocy innych osób w zaspokojeniu codziennych potrzeb (np. zakupy, przygotowanie posiłku, pielęgnacja i higiena ciała), jednakże nierzadko tej pomocy są pozbawieni. W takich przypadkach interweniują służby społeczne. W 2021 roku pomocą społeczną objętych było 19 rodzin emerytów i rencistów, w których funkcjonowało 27 osób, przy czym 14 rodzin było jednoosobowych, 3 rodziny dwuosobowe, natomiast tylko 2 rodziny liczyły 3 i więcej osób.

Jednym z podstawowych zadań gminy w zakresie wsparcia osób i rodzin, które doświadczają problemu niepełnosprawności oraz ciężkiej i/lub przewlekłej choroby, są usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W 2021 roku pomoc w postaci usług opiekuńczych otrzymywało 17 osób, czyli tyle samo co w 2019 roku, natomiast w 2020 roku było to 13 osób.

Osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu

¹² Według publikacji GUS pt. „Trwanie życia w 2019 roku”, w podregionie elbląskim, średnie dalsze trwanie życia osób w wieku 60 lat wynosi 18,6 lat dla mężczyzn oraz 23,4 lat dla kobiet, czyli prawie 5 lat więcej. Dostęp: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/trwanie-zycia/trwanie-zycia-w-2019-roku,2,14.html>

pomocy społecznej. W 2021 roku w DPS w przebywało 5 mieszkańców gminy, w 2020 roku były to 3 osoby, a w 2019 roku 4 osoby.

Porównując te liczby z danymi demograficznymi można dojść do wniosku, że skala zapotrzebowania na wsparcie jest wciąż relatywnie niewielka, jednakże wraz z dalszym wzrostem liczb seniorów oraz wydłużaniem się okresu trwania życia, a także pogarszaniem stanu zdrowia i rosnącym osamotnieniem osób starszych, zapotrzebowanie na świadczenie usług opiekuńczych oraz innych działań pomocowych będzie rosnąć. Działania wspierające osoby starsze podjęto m.in. w ramach projektu „Zintegrowany system usług społecznych Powiatu Kartuskiego – POKOLENIA”, gdzie funkcjonują Kluby Seniora w Garczu oraz Miechucinie, skupiające łącznie ponad 30 uczestników. W 2021 roku osoby te brały udział w różnorodnych warsztatach, spotkaniach integracyjnych, wyjazdach itp. Oprócz wsparcia w codziennym funkcjonowaniu należy bowiem mieć na uwadze także potrzebę kreowania warunków aktywności i rozwoju osób starszych, w tym między innymi aktywności edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej, fizycznej. Osoby w wieku od 60 lat wzywać to nie tylko osoby wymagające pomocy, ale także osoby, które mogą jeszcze pracować, działać społecznie, pomagać innym, uczyć się i rozwijać. Mają też potencjał zbudowany na latach doświadczeń i pracy, który należy diagnozować i zagospodarowywać dla dobra wspólnego. Z racji tego, że w najbliższych latach osób w starszych grupach wiekowych będzie przybywać, już teraz można mówić nie tylko o społeczeństwie starzejącym się, ale o społeczeństwie różnego wieku, czyli takim, w którym każda grupa wiekowa ma zadania do spełnienia.

5. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią

W świetle przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, Gmina Chmielno przedstawia się jako jednostka z potencjałem rozwojowym. Korzystne położenie, a także zasoby gospodarcze, społeczne, kulturowe i naturalne stwarzają dobre warunki do życia oraz rozwoju zarówno w perspektywie pojedynczego mieszkańca, jak i całej społeczności lokalnej. Gmina nie funkcjonuje jednak w próżni, jest bowiem silnie zależna z jednej strony od uwarunkowań zewnętrznych, na które często nie ma wpływu bądź ten wpływ jest ograniczony – mogą to być np. zmiany prawne, ruchy społeczne, zjawiska przyrodnicze czy tendencje demograficzne; a z drugiej strony tworzą ją ludzie o różnych kompetencjach, stosunku do życia, przedsiębiorczości czy stopniu roszczeniowości wobec instytucji. Czynniki te powodują, że w najbliższych latach przed Gminą Chmielno będą pojawiać się wyzwania, a zmierzenie się z nimi będzie wymagało uwzględnienia, wynikających z diagnozy, strategicznych uwarunkowań rozwoju społecznego oraz prognozy zmian w zakresie objętym Strategią.

Liczba mieszkańców gminy w ostatnich latach wzrosła i wykazywała dość systematyczną tendencję rosnącą, powodowaną z jednej strony dodatnim przyrostem naturalnym, a z drugiej przeważnie dodatnim saldem migracji. Jest to istotny czynnik rozwojowy, szczególnie, że obecnie wiele gmin boryka się ze spadkiem liczby mieszkańców. Ważne jest również to, że pomimo iż społeczeństwo wykazuje cechy starzenia się, to proces ten jest dość powolny, a odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców nadal pozostaje na poziomie niższym niż w innych jednostkach samorządu terytorialnego w Polsce. Należy mieć jednak na uwadze, że rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość będą powodować systematyczny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Jeżeli nie pójdzie za nim adekwatny wzrost liczby osób w przedprodukcyjnym okresie życia, głównie ze względu na to, że decyzje prokreacyjne podejmowane są obecnie coraz później, a dominującym modelem rodziny staje się model 2+1, który nie zapewni prostej zastępowalności pokoleń, to w strukturze społeczeństwa coraz większy odsetek będą stanowić ludzie starsi, natomiast najmłodsze grupy wiekowe będą miały coraz mniejszy udział. Będzie się to wiązało z rosnącymi potrzebami, głównie w sferze pomocy społecznej i opieki zdrowotnej – zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, medyczne, pielęgnacyjne, edukacyjne czy aktywizacyjne. Istotne będzie m.in. funkcjonowanie i dostosowywanie do potrzeb społecznych, instytucjonalnego i organizacyjnego systemu wsparcia osób starszych i o ograniczonej sprawności, a także zwiększanie dostępności form i usług sprzyjających wzrostowi ich aktywności społecznej oraz zawodowej.

Jednym z priorytetowych obszarów lokalnej polityki społecznej w najbliższych latach powinno być zdrowie. W związku ze starzeniem się społeczeństwa oraz trybem życia nie sprzyjającym zdrowiu poprzez m.in. brak lub małą aktywność fizyczną, niewłaściwe odżywianie czy niewystarczającą dbałość o higienę, może zwiększać się liczba osób, które będą wymagały wsparcia z tytułu niepełnosprawności czy przewlekłych chorób, zwłaszcza tzw. chorób cywilizacyjnych. Znaczenie mają tu również aspekty środowiskowe, w szczególności zmiany klimatu oraz zanieczyszczenia środowiska, które mogą obniżyć poziom zdrowotności

społeczeństwa. Należy wobec tego zadbać z jednej strony o systematyczne zwiększanie dostępu do ochrony zdrowia, a także rozwijanie usług opiekuńczych i innych środowiskowych form wsparcia, a z drugiej o efektywne oddziaływanie na poziomie świadomości społeczeństwa i profilaktyki zdrowotnej. Działania w zakresie promocji zdrowia powinny wyposażać ludzi w kompetencje umożliwiające im zwiększanie kontroli nad własnym zdrowiem, podejmowanie decyzji sprzyjających zdrowiu, kształtowanie potrzeb i kompetencji do rozwiązywania problemów zdrowotnych, a także zwiększanie potencjału zdrowia.

Szczególnym wyzwaniem staje się obecnie również zapewnienie dostępności do aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami i innych, których mobilność ogranicza wiek czy stan zdrowia. W tym zakresie powinny być podejmowane działania służące likwidacji barier w przestrzeni publicznej, w tym barier komunikacyjnych, architektonicznych czy cyfrowych. Ważne jest tu wykorzystywanie rozwoju nowych technologii oraz dostosowywanie budynków, sprzętów oraz działań do potrzeb osób o ograniczonej mobilności i różnych dysfunkcjach, nie tylko narządu ruchu, ale również wzroku, mowy czy słuchu.

W świetle statystyk pomocy społecznej, do dominujących problemów na terenie Gminy Chmielno należy zaliczyć ubóstwo, bezrobocie, długotrwałą lub ciężką chorobę, niepełnosprawność, potrzebę ochrony macierzyństwa, a także alkoholizm i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przewycięzanie tych problemów jest trudne, ponieważ najczęściej mają utrwalony charakter. Znacząca liczba rodzin dotkniętych chorobą i niepełnosprawnością prawdopodobnie będzie stale korzystać z tego tytułu z pomocy społecznej, jednak może też stanowić przyczynek do zaplanowania działań w zakresie promocji i ochrony zdrowia.

Do wyzwań lokalnej polityki społecznej należy też zaliczyć różne rodzaje uzależnień, w tym nie tylko od substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, narkotyki czy dopalacze, ale także uzależnienia behawioralne np. od internetu, komputera czy hazardu. Są one trudne do wykrycia i zdiagnozowania, a często mają nieuświadomiony charakter bądź nie zostają ujawnione przez osoby nimi dotknięte ze względu chociażby na poczucie wstydu czy brak wiary w możliwość uzyskania skutecznej pomocy. Oba rodzaje uzależnień są niebezpieczne ze względu na ich wpływ na zdrowie fizyczne, a także na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne osób oraz rodzin. Niejednokrotnie prowadzą nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Szczególnym wsparciem należy obejmować rodziny z dziećmi, w tym wielodzietne, niepełne, borykające się z trudnościami codziennego życia i dysfunkcjami, takimi jak przemoc czy uzależnienia. Program „Rodzina 500 plus” przyczynił się do zmniejszenia skali ich ubóstwa, jednak trzeba wspierać je w innych obszarach, w tym przede wszystkim kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowych wzorców i relacji w rodzinie, rozwoju dzieci i młodzieży, aktywności i integracji społecznej rodzin czy przewycięzania trudności życiowych. Ważne jest, aby dążyć do rozwiązań, które nie uzależniają wsparcia od dochodu rodziny, natomiast sprzyjają skorzystaniu z niego rodzinom, które przekraczają tzw. próg dochodowy, co nie oznacza, że nie doświadczają żadnych trudności i problemów.

Realizacji wyzwań lokalnej polityki społecznej będzie sprzyjać zwiększanie dostępu do usług społecznych w Gminie Chmielno, w tym w zakresie edukacji, kultury, sportu, bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Istotne jest to, aby ich rodzaj i zakres stanowił odpowiedź na istniejące oraz prognozowane potrzeby, sprzyjając tym samym rozwojowi społecznemu. Ważna jest także współpraca międzyinstytucjonalna, która umożliwi podejmowanie wielopłaszczyznowych działań w zakresie nie tylko diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych, ale przede wszystkim kreowania dobrej jakości życia mieszkańców. Dostępność usług społecznych może być zwiększona poprzez aktywność organizacji obywatelskich oraz podmiotów ekonomii społecznej, dlatego ważne jest kreowanie warunków do ich rozwoju, a także angażowania się obywateli oraz tworzonych przez nie organizacji w kształtowanie polityk publicznych, we współdecydowanie w sprawach lokalnych, a także sprawna wymiana informacji pomiędzy władzą i mieszkańcami.

Rozwiązywanie problemów społecznych stanowi długotrwały i wieloaspektowy proces. Warto, aby oprócz działań podejmowanych w sytuacjach kryzysowych, uwzględniał dążenie do zmiany mentalności osób, rodzin i całych społeczności, ponieważ bez ich chęci i zaangażowania działania te nie przyniosą skutków. Dodatkowym utrudnieniem może być dziedziczność problemów i dysfunkcji, która powoduje, że czerpanie przez kolejne pokolenia poglądów i wzorców zachowań od swoich rodzin, ma wymiar negatywny. Pozwala też prognozować pogłębianie się wykluczenia społecznego w różnych sferach funkcjonowania.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych może wymagać podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykrywaniu *objawów* dysfunkcji; edukacji i informowaniu społeczeństwa w zakresie m.in. zagrożeń społecznych i możliwości ich zapobiegania i likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. Działania te powinny iść w parze ze zrównoważonym rozwojem gminy, uwzględniającym kierunki wspierające budowę społeczeństwa obywatelskiego – aktywnego i świadomego. Jeżeli te warunki będą spełnione, to w najbliższych latach w zakresie objętym strategią można prognozować, że wizja rozwoju społecznego gminy zawarta w niniejszym dokumencie zostanie zrealizowana. Zagrożenie może natomiast stanowić nieprzewidywalna obecnie sytuacja społeczno-ekonomiczna Polski, związana m.in. z sytuacją wojenną na Ukrainie.

Na powyższe nakładają się poważne, globalne wyzwania związane ze zmianami klimatycznymi, wyczerpywaniem się złóż surowców energetycznych (ropa, węgiel, gaz) oraz degradacją środowiska naturalnego. Jeśli w perspektywie kilku lat nie uda się wprowadzić radykalnej zmiany sposobu pozyskiwania surowców, projektowania i produkcji, a także zmiany stylów konsumpcji, czyli szeroko rozumianej transformacji energetycznej w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, należy przewidywać, iż w niedalekiej przyszłości gospodarkę i społeczeństwo dotknie kryzys znacznie poważniejszy w skutkach niż recesja z lat 2007-2009¹³. W obliczu tego, Strategia powinna uwzględniać skuteczne zarządzanie w sytuacjach

¹³ Zob. więcej: M. Popkiewicz, *Rewolucja energetyczna. Ale po co?*, Wydanie II, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2019.

kryzysowych oraz innowacyjne metody pracy, a także elastyczność i reagowanie na zmiany. Należy mieć również na uwadze współczesne trendy definiujące politykę społeczną w Polsce, m.in. rozwój usług społecznych, ekonomii społecznej, a także deinstytucjonalizację, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Na poziomie gmin będzie się to wiązało m.in. z koniecznością budowy skutecznego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

6. Cele i kierunki działań

Nadrzędnym celem lokalnej polityki społecznej jest poprawa jakości życia ludności gminy, na którą składa się szereg czynników kształtujących warunki życia wspólnoty oraz poszczególnych rodzin i osób samotnie gospodarujących. Wynika stąd potrzeba integracji działań sektorowych w ramach pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji, kultury, sportu, zdrowia, mieszkalnictwa i polityki prorodzinnej, w ścisłym powiązaniu z realizowanymi w gminie inwestycjami „twardymi” w infrastrukturę techniczną oraz gospodarkę. Strategiczna wizja rozwoju społecznego zakłada zatem zmiany na lepsze w wielu dziedzinach życia mieszkańców.

Część wdrożeniowa *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030* została usystematyzowana w formie celów strategicznych. Każdy z nich dotyczy innego wycinka rzeczywistości społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane i wszystkie służą realizacji celu głównego Strategii. W związku z tym, wszystkie cele należy rozpatrywać łącznie w kontekście rozwoju społecznego gminy, uwzględniając jednak to, że wdrożenie założeń jednego z nich będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Cel główny Strategii brzmi:

Wzmocnienie potencjału osób i rodzin w Gminie Chmielno poprzez zwiększenie dostępności oraz jakości kompleksowych usług społecznych

Cel główny stanowi kierunkową wytyczną podejmowanych działań, prezentując wizję rozwoju gminy, opartego na poprawie jakości funkcjonowania mieszkańców w różnych sferach ich życia. Szczególnie ważne jest podejmowanie wysiłków w kierunku uniezależniania mieszkańców od pomocy społecznej oraz budowania ich potencjału, który będzie sprzyjał zaradności, aktywności oraz rozwojowi. Trzeba dążyć m.in. do stworzenia spójnego i efektywnego systemu wsparcia, który z jednej strony będzie wspierał doraźnie osoby i rodziny w sytuacjach trudnych i kryzysowych, a z drugiej wzmacniał je do samodzielności.

Osiągnięciu celu głównego będzie służyć realizacja celów strategicznych i operacyjnych, poprzez każdorazowo określony katalog działań, wyznaczający kluczowe, niezbędne kierunki zaangażowania władz samorządu, jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów lokalnych. Nie jest katalogiem zamkniętym, więc jeżeli w trakcie wdrażania Strategii pojawią się jeszcze inne pomysły (projekty) wpisujące się w jej cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Cel strategiczny 1. Poprawa funkcjonowania rodzin z dziećmi, w szczególności doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Wzmocnienie kompetencji rodziców i opiekunów w zakresie opieki i wychowania dzieci	1) Organizowanie różnych form edukacji rodziców i opiekunów, dotyczących w szczególności rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i porozumiewania się ze swoimi dziećmi. 2) Zapewnienie wsparcia w postaci pracy socjalnej, asystentury rodzinnej oraz rodzin wspierających, rodzinom doświadczającym trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji.
2. Zapewnienie rodzinom doświadczającym trudności dostępu do kompleksowego wsparcia	3) Rozwój poradnictwa specjalistycznego, m.in. socjalnego, rodzinnego, prawnego, psychologicznego, logopedycznego, dostosowanego do potrzeb osób i rodzin. 4) Zwiększanie katalogu usług społecznych służących wsparciu i poprawie jakości życia dzieci i rodzin.
3. Zwiększenie efektywności lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny	5) Integracja rodzin w środowisku lokalnym poprzez m.in. animację lokalną, rozwój wolontariatu i działań samopomocowych oraz aktywizację młodzieży. 6) Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej na rzecz dziecka i rodziny. 7) Współpraca Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych i dysfunkcji rodzin, w szczególności zadań dotyczących organizacji pieczy zastępczej i działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.
Wskaźniki realizacji działań <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym potrzeby ochrony wielodzietności. ▪ Liczba zorganizowanych form edukacji rodziców i opiekunów. ▪ Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą socjalną. ▪ Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pracą asystenta rodziny. ▪ Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z poradnictwa specjalistycznego. ▪ Liczba przedsięwzięć służących wsparciu i aktywizacji rodzin. 	
Okres realizacji	2023-2030

Cel strategiczny 2. Ograniczenie skali bierności zawodowej, bezrobocia i ubóstwa wśród mieszkańców

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Wzmocnienie kompetencji mieszkańców sprzyjających aktywności i zaradności życiowej	1) Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy, podmiotami ekonomii społecznej i innymi instytucjami rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy, w szczególności osób należących do grup <i>defaworyzowanych</i> . 2) Rozwój wolontariatu, pomocy sąsiedzkiej i innych form wsparcia środowiskowego osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją, w tym także jako etap przygotowujący do zatrudnienia.
2. Ograniczenie barier utrudniających dostęp mieszkańców do aktywizacji zawodowej	3) Działania wspierające powrót do naturalnego życia społecznego osób z niego wyizolowanych, w tym kierowanie do podmiotów ekonomii społecznej, zwłaszcza doświadczających trudności w przystosowaniu się po długotrwałym pobycie w zakładzie karnym oraz osób bezdomnych. 4) Wspieranie usług opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach, klubach dziecięcych lub u dziennych opiekunów, ułatwiających rodzicom powrót lub wejście na rynek pracy.
3. Poprawa warunków socjalno-bytowych osób i rodzin mieszkających w gminie	5) Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej, a także schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, osobom oraz rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej. 6) Realizacja Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa.
Wskaźniki realizacji działań <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa i bezrobocia. ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezdomności, zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych i ekologicznych. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, w tym m.in. kobiety, długotrwale bezrobotni, bezrobotni do 30 roku życia i powyżej 50 lat. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej. ▪ Liczba bezrobotnych z terenu gminy, którzy podjęli pracę niesubsydiowaną. ▪ Liczba dzieci do lat 6 objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie. ▪ Liczba zorganizowanych zbiórek żywności, odzieży i innych podstawowych dóbr z przeznaczeniem dla najbardziej potrzebujących. 	
Okres realizacji	2023-2030

Cel strategiczny 3. Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Rozwój aktywności społecznej, zawodowej oraz edukacyjnej osób niepełnosprawnościami.	1) Wsparcie różnorodnej aktywności osób z niepełnosprawnościami poprzez inicjowanie i realizowanie przedsięwzięć takich jak spotkania edukacyjne, prelekcje, warsztaty, zajęcia rozwijające zainteresowania itp.
2. Zwiększenie dostępu do różnych form opieki i wsparcia dla osób o ograniczonej samodzielności	2) Organizowanie systemu wsparcia środowiskowego dla osób z niepełnosprawnościami. 3) Rozwój usług rehabilitacji leczniczej, usług opiekuńczych i specjalistycznych, usług asystenta osób niepełnosprawnych, teleopieki oraz opieki wytchnieniowej.
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami	4) Wspieranie tworzenia mieszkań chronionych zapewniających usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych. 5) Dążenie do likwidacji barier architektonicznych utrudniających osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwo w życiu społecznym. 6) Wsparcie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami poprzez m.in. realizację nauczania indywidualnego, zaangażowanie nauczycieli wspomagających, dowożenie dzieci i młodzieży do specjalistycznych placówek. 7) Wspieranie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami poprzez realizację projektów, staży, szkoleń, uczestnictwo w PES itp.
Wskaźniki realizacji działań <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności. ▪ Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z form wsparcia takich jak usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, asystent osobisty, teleopieka i inne. ▪ Liczba dzieci z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w placówkach oświatowych. ▪ Liczba funkcjonujących ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. ▪ Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, które zostały objęte aktywizacją zawodową. 	
Okres realizacji	2023-2030

Cel strategiczny 4. Zwiększenie uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Poprawa jakości życia osób starszych	1) Realizacja różnorodnych form aktywności społecznej, edukacyjnej, kulturalnej i fizycznej osób starszych, w tym m.in. pogadanek, kursów, zajęć rozwijających pasje, wycieczek.
2. Zwiększenie dostępności różnych form opieki i wsparcia osób starszych, w szczególności przewlekle chorujących	2) Realizacja wśród mieszkańców efektywnej edukacji prozdrowotnej, poprzez promocję zdrowego stylu życia, właściwego odżywiania oraz higieny ciała. 3) Rozwój środowiskowych form opieki i wsparcia dla osób w podeszłym wieku, udzielających pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, a także stymulujących intelektualną, psychiczną i fizyczną sprawność
3. Rozwój oferty aktywizacji osób starszych w środowisku lokalnym	4) Organizacja usług opiekuńczych w celu jak najdłuższego utrzymania osób starszych o ograniczonej sprawności w środowisku zamieszkania. 5) Upowszechnianie pomocy sąsiedzkiej oraz wolontariatu na rzecz osób starszych, a także zaangażowanie seniorów w inicjatywy służące integracji międzypokoleniowej i tworzeniu banku czasu. 6) Działalność i rozwój ośrodków wsparcia dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, i chorujących, w postaci m.in. dziennych domów pobytu, środowiskowych domów samopomocy, klubów seniora. 7) Upowszechnianie instrumentów wsparcia ułatwiających funkcjonowanie osobom starszym (np. asystent osobisty osoby starszej, teleopieka).
Wskaźniki realizacji działań	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej. ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. ▪ Liczba zorganizowanych form aktywności skierowanych do osób starszych, w tym w zakresie wolontariatu i integracji międzypokoleniowej. ▪ Liczba funkcjonujących ośrodków wsparcia dla osób starszych. ▪ Liczba osób starszych korzystających z usług opiekuńczych, usług asystenckich, teleopieki i innych. 	
Okres realizacji	2023-2030

Cel strategiczny 5. Ograniczenie skali występowania dysfunkcji społecznych, w tym przemocy w rodzinach i uzależnień

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Wzrost świadomości społecznej w obszarze zjawisk dysfunkcyjnych	1) Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy w rodzinie, bezpieczeństwa publicznego.
2. Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych, prewencyjnych i kompensacyjnych w obszarze dysfunkcji społecznych	2) Inicjowanie i realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących różnych rodzajów uzależnień, zachowań ryzykownych, przemocy w rodzinie oraz zachowań agresywnych; ze szczególnym uwzględnieniem problematyki aktualnych zagrożeń (rozwój nowoczesnych technologii, dysfunkcyjne grupy i zachowania, przekaz medialny itp.). 3) Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych dysfunkcjami lub już doświadczających poważnych problemów, a także podejmowanie działań interwencyjnych, terapeutycznych i kompensacyjnych.
3. Poprawa dostępu osób i rodzin do pomocy specjalistycznej w zakresie przemocy w rodzinie i uzależnień	4) Rozwój poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami doświadczającymi uzależnień bądź przemocy. 5) Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” jako ważnego elementu profesjonalnego systemu przeciwdziałania przemocy w środowisku lokalnym. 6) Upowszechnianie informacji z wykorzystaniem materiałów drukowanych, mediów, bezpośrednich spotkań ze specjalistami i innych środków przekazu na temat możliwości uzyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy, uzależnione i ich rodziny.
<p>Wskaźniki realizacji działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu, narkomanii oraz przemocy w rodzinie. ▪ Liczba zrealizowanych programów edukacyjno-profilaktycznych. ▪ Liczba osób, wobec których GKRPA wniosowała o zastosowanie leczenia odwykowego. ▪ Liczba wszczętych procedur Niebieskie Karty. ▪ Liczba zakończonych procedur Niebieskie Karty. 	
Okres realizacji	2023-2030

Cel strategiczny 6. Rozwój ekonomii społecznej oraz aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców

Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Zwiększenie potencjału ekonomii społecznej w gminie	<p>1) Upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej oraz możliwości uzyskania wsparcia przez osoby planujące prowadzić działalność gospodarczą w ramach spółdzielni socjalnej, fundacji lub stowarzyszenia.</p> <p>2) Dążenie do stosowania przez jednostki organizacyjne gminy klauzul, pozwalających na wspieranie przy zakupie usług dodatkowych celów społecznych (np. zamówienia zastrzeżone, wymagania dodatkowe).</p> <p>3) Rozwój współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi poprzez m.in. włączanie ich przedstawicieli do zespołów opiniotwórczych i konsultacyjnych, zlecenie realizacji zadań publicznych itd.</p> <p>4) Upowszechnianie informacji o działaniach i zamierzeniach samorządu gminy i organizacji współpracujących, w tym o ważnych dla społeczności wydarzeniach.</p> <p>5) Wykorzystywanie różnorodnych form konsultacji społecznych z mieszkańcami przy podejmowaniu przez władze gminy decyzji w sprawach ważnych dla społeczności.</p> <p>6) Tworzenie warunków do rozwoju samoorganizacji społecznej oraz większej partycypacji mieszkańców w sprawy lokalne w szczególności poprzez rozwój świetlic wiejskich oraz wsparcie działań i inicjatyw realizowanych na poziomie sołectw.</p>
2. Tworzenie sprzyjających partycypacji obywatelskiej, integracji i aktywności mieszkańców	
3. Rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej oraz współpracy z mieszkańcami i ich organizacjami na rzecz dobra wspólnego	
<p>Wskaźniki realizacji działań</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba postępowań w zakresie zamówień publicznych, w których zastosowano klauzule wspierające cele społeczne. ▪ Liczba organizacji pozarządowych, które otrzymały dotacje na realizację zadań publicznych. ▪ Liczba przedstawicieli organizacji pozarządowych w zespołach doradczych, opiniotwórczych, konsultacyjnych i in. ▪ Liczba konsultacji społecznych przeprowadzonych z mieszkańcami. 	
Okres realizacji	2023-2030

7. Sposób realizacji Strategii

7.1. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej

W świetle uwarunkowań ustawowych strategia powinna określać usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Usługi wskazane w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych zawierają się w następujących obszarach: 1) polityki prorodzinnej, 2) wspierania rodziny, 3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w sferze zadań publicznych wymienia między innymi zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej; udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa; działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego; ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej; działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W związku z uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej dodane zostało również zadanie w zakresie działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Usługi społeczne i zadania publiczne, zlecane w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie w Gminie Chmielno są następujące: nauka, edukacja, oświata i wychowanie; kultura, sztuka, ochrona dóbr kulturowych i dziedzictwa narodowego; wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej; działalność na rzecz osób niepełnosprawnych; działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym; a także przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

W przyszłości mogą to być również usługi z zakresu wspierania rodziny, pomocy społecznej, w tym wsparcia osób starszych, a także usługi wspierania osób z niepełnosprawnościami (asystent osobisty osoby niepełnosprawnej).

7.2. Koordynacja wdrażania Strategii

W świetle ustawy o pomocy społecznej, realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak jej opracowanie, należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Znaczna część kierunków działań zaplanowanych w Strategii mieści się w zadaniach jednostek organizacyjnych Gminy Chmielno, a także Powiatu Kartuskiego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów, które funkcjonują w obszarze lokalnej polityki społecznej. Zasadniczą rolę w zakresie planowania oraz podejmowania decyzji strategicznych będą odgrywały władze Gminy Chmielno – Wójt oraz Rada Gminy, natomiast instytucją koordynującą działania związane z wdrażaniem Strategii będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chmielnie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030 jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowej Strategii, uwzględniającej nowe uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu, przeprowadzana w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku gdy zmianie ulegną obszary priorytetowe i cele strategiczne dokumentu. W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników, służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

7.3. Ramy finansowe

Z uwagi na szeroki i różnorodny katalog działań planowanych do realizacji w ramach Strategii, należy w głównych źródłach jej finansowania uwzględnić środki pochodzące z różnych źródeł, w tym dostępne nie tylko dla gmin, ale także innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii. Będą to w szczególności środki krajowe, a także unijne oraz granty i środki prywatne. Jako główne źródło finansowania należy wskazać budżet gminy. W świetle art. 7 *Ustawy o samorządzie gminnym* do zadań własnych gminy należy zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w tym m.in. w sprawach ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, kultury, polityki prorodzinnej, bezpieczeństwa obywateli czy współpracy ze społecznościami lokalnymi. Zadania te wykonywane są przez jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy jako ich zadania statutowe, stanowiąc jednocześnie urzeczywistnienie założeń Strategii, w takim

zakresie, w jakim zostało to zaplanowane. Pewien zakres działań jest ponadto możliwy do realizacji komplementarnie lub nawet wspólnie przez Samorząd Gminy, Powiatu Kartuskiego, Województwa Pomorskiego oraz inne jednostki – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień. W 2021 roku w Gminie Chmielno środki finansowe wydatkowane na zadania realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wynosiły 19.260.832,98 zł, z czego z budżetu państwa pochodziło 17 787 723,62 zł, a z budżetu gminy 1 473109,36 zł.

Istotnym źródłem finansowania zadań, jak wskazują powyższe liczby, jest budżet państwa. Obejmuje ono zarówno transfery w postaci subwencji ogólnej jak i dotacji celowych, z których niektóre trzeba pozyskać startując w konkursach. W tej kategorii mieszczą się bowiem programy rządowe oraz programy ministerstw, takie jak np. Program Ośłonowy „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” oraz Program wieloletni Senior+ na lata 2021-2025. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest Fundusz Solidarnościowy. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa” oraz „Centra opiekuńczo-mieszkalne”.

Istotne źródło finansowania będą stanowić także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji.

Z uwagi na to, że Strategia zakłada aktywny udział społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, a także partnerstwa służące efektywniejszej realizacji polityki społecznej, ważnym źródłem finansowania będą dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne (np. Aktywni+), a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak np. Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO oraz Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu, długi okres jego obowiązywania, nie domknięty jeszcze etap programowania środków unijnych na lata 2021-2027 oraz konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu gminy (w tym planów finansowych jednostek), a także opracowywania programów i projektów uszczegółwiających założenia Strategii.

7.4. Monitoring Strategii

Monitoring jest podstawą sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji Strategii. Dane zebrane w jego trakcie są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań przeznaczonych zarówno na potrzeby wewnętrzne, jak i raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach,

kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń. Ponadto monitoring uzupełniony okresową ewaluacją może stać się źródłem cennych wskazówek dla działań korygujących i usprawniających, a także nowelizacji (aktualizacji) przyjętych planów.

Wskaźniki realizacji działań, które będą podlegać monitoringowi zostały wskazane przy celach i kierunkach działań. Przewiduje się prowadzenie monitoringu *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030* w okresach dwuletnich – za każde dwa zakończone lata kalendarzowe wdrażania Strategii. Raporty z monitoringu Strategii powinny zawierać osiągnięte wartości wskaźników oraz opis zrealizowanych działań, a także wnioski i rekomendacje dla dalszej realizacji Strategii. Przedmiotem monitoringu będą wskaźniki, odnoszące się do kierunków niezbędnych działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym obszarom Strategii.

Podsumowanie

Jak już zasygnalizowano we wstępie, strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi wyraz lokalnej polityki społecznej w szerokim znaczeniu tego pojęcia. Jej odzwierciedlenie stanowi *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Chmielno na lata 2023-2030*, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Strategia stanowi kierunkową wytyczną dla lokalnych władz, instytucji oraz organizacji odpowiedzialnych za szeroko rozumiany lokalny system pomocy i wsparcia. Z uwagi jednak na to, że sytuacja społeczno-ekonomiczna gminy jest dynamiczna i zależna od wielu czynników, należy dostosowywać założenia Strategii do uwarunkowań. Istotne znaczenie będzie miało śledzenie zmian prawa, przede wszystkim w obszarze pomocy społecznej, rynku pracy, wspierania rodzin oraz osób z niepełnosprawnościami, może to bowiem uzasadnić konieczność nowelizacji części założeń Strategii. Ponadto trzeba będzie uwzględniać dynamikę problemów społecznych oraz ważne, niezaspokojone potrzeby ludności.

Spis tabel

Tabela 1. Mieszkańcy Gminy Chmielno według sołectw (31.12.2021)	15
Tabela 2. Przyrost naturalny w Gminie Chmielno w latach 2017-2021	16
Tabela 3. Migracje na pobyt stały w latach 2017-2021.....	17
Tabela 4. Wybrane wskaźniki obciążenia demograficznego dotyczące ludności Gminy Chmielno w latach 2017-2021	18
Tabela 5. Wybrane wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Chmielno w latach 2019-2021	19
Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej według klas wielkości w Gminie Chmielno w latach 2019-2021	19
Tabela 7. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Gminie Chmielno w latach 2019-2021	23
Tabela 8. Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w formie zasiłków w Gminie Chmielno w latach 2019-2021	24
Tabela 9. Powody przyznawania pomocy społecznej w Gminie Chmielno w latach 2019-2021	25
Tabela 10. Rodziny z dziećmi objęte pomocą społeczną w latach 2019-2021	33
Tabela 11. Bezrobotni w Gminie Chmielno w latach 2019-2021	37

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Chmielno w latach 2017-2021	16
Wykres 2. Mieszkańcy Gminy Chmielno według ekonomicznych grup wieku w latach 2017-2021 (w %)	17
Wykres 3. Stopa bezrobocia w Polsce, województwie pomorskim i powiecie kartuskim w latach 2017-2021.....	20
Wykres 4. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w latach 2019-2021	35
Wykres 5. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2019-2021	38
Wykres 6. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2019-2021	39
Wykres 7. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2019-2021	40
Wykres 8. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2019-2021	41

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia ta w myśl art. 16 b ustawy zawiera w szczególności diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych i wskaźników realizacji działań.

Podstawą opracowania strategii były dane pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Gminy w Chmielnie, Gminnej Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chmielnie, Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego w Chmielnie oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chmielnie.

Głównym celem niniejszej strategii jest wzmocnienie potencjału osób i rodzin w Gminie Chmielno poprzez zwiększenie dostępności oraz jakości kompleksowych usług społecznych.

Osiągnięciu celu głównego będzie służyć realizacja celów strategicznych i operacyjnych. Określony katalog działań wyznacza kluczowe i niezbędne kierunki angażowania władz samorządu, jednostek organizacyjnych gminy oraz partnerów lokalnych. Strategia jako wieloletni dokument programowy jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej. Zatem podjęcie niniejszej uchwały jest w pełni uzasadnione.

Uchwała nie wywołuje skutków finansowych.

